הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר מדע

לחם משנה על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-עבודה-זרה-וחוקות-הגויים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 5
הלכה ה 5
הלכה ז 5
הלכה ט 6
הלכה י 6
פרק ג 6
הלכה ג 6
הלכה ד 7
הלכה ו 9
הלכה ט 9
הלכה י 9
פרק ד 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ד 10
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ט 12
הלכה י 12
הלכה יב 12
הלכה יד 12
הלכה טו 12
פרק ה 13
הלכה א 13
הלכה י 15
פרק ו 15
הלכה א 15
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 19
הלכה ו 19
פרק ז 21
הלכה ב 21
הלכה ג 21
הלכה ד 21
הלכה ה 22
הלכה ו 24
הלכה ז 24
הלכה ח 25
הלכה ט 25
הלכה י 25
הלכה יא 29
הלכה יב 30
הלכה יג 32
הלכה יד 32
הלכה טו 32
הלכה טז 33
הלכה יח 33
פרק ח 34
הלכה א 34
הלכה ה 35
הלכה ט 35
הלכה י 35
הלכה יא 36
הלכה יב 36
פרק ט 37
הלכה א 37
הלכה ב 38
הלכה ג 38
הלכה ה 38
הלכה ו 39
הלכה ז 39

הלכה ח 39
הלכה ט 40
הלכה י 40
הלכה יב 41
הלכה יג 41
הלכה יד 41
הלכה טו 41
הלכה יז 42
הלכה יח 42
פרק י 42
הלכה א 42
הלכה ג 43
הלכה ד 43
הלכה ה 44
פרק יא 44
הלכה א 44
הלכה ד 44
הלכה ה 44
הלכה ז 45
הלכה ט 45
הלכה יא 46
הלכה יב 46
פרק יב 46
הלכה א 46
הלכה ב 46
הלכה ג 46
הלכה ה 47
הלכה ו 47
הלכה ז 47
הלכה ח 47
הלכה י 47
הלכה יא 47
הלכה יב 47
הלכה יג 47
הלכה יד 48
הלכה טו 48

פרק ב

הלכה ה

וכן האפיקורסים מישראל אינם כישראל וכו'. בפ"ק דע"ז (דף י"ח) אמרו כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים וכי מאחר שלא שבו היכן ישיגו הכי קאמר ואם ישובו לא ישיגו ארחות חיים למימרא דכל דפריש ממינות מיית וכו' משמע מהתם דאפשר להם לשוב אלא שמי שהוא שב מת מחמת כפיית יצרו וצרת לבו וכן רבינו בפ"ג מהלכות תשובה אחרי שכתב (מה שהובא) בגמ' וכל הנזכרים באותו הפרק כתב בד"א שכל אחד מאלו אין להם חלק לעולם הבא כשמת בלא תשובה אבל שב מרשעו כו' משמע שאפשר לו לשוב וא"כ קשה מה שכתב ואין מקבלין אותו. ונראה דכונתו לומר שאנו לא נקבל אותם לפי שהוא דבר קשה שיחזור שמי שחוזר הוא מת מחמת כפיית יצרו וזה שלא מת ודאי שלא שב כהוגן כדאמרינן בגמרא גבי ההיא איתתא דלא מתה משום דלא הדרא שפיר ולכך ודאי אין מקבלין אותו ומחזיקין אותו ששב דודאי לא שב דאם היה שב היה מת אבל ודאי שאפשר לו לשוב ואם שב יש לו חלק לעוה"ב. וזהו שכתב בהלכות תשובה שאם שב האדם מרשעתו שתשובתו מתקבלת כלומר האל יתברך היודע ששב בלב שלם מקבל תשובתו:

ואסור לספר עמהן כו' שנאמר ואל תקרב אל פתח ביתה. בגמ' איתא התם תרי לישני לחד לישנא אמרי הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח ביתה זו רשות ואיכא דאמרי הרחק מעליה דרכך זו מינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה משמע דלכלהו דרשות מהרחק מעליה דרכך נפקא ואם כן קשה על רבינו איך נפקא ליה מאל תקרב אל פתח ביתה ונראה ודאי שאין חשש בזה ולהכי לא דק רבינו:

הלכה ז

ואלו הן דיני המגדף וכו'. בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נ"ה במשנה) המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם ובגמרא תנא עד שיברך שם בשם עוד שם בפסקא (דף ס') אמר רב אחא בר יעקב אינו חייב עד שיברך שם בן ארבע אותיות לאפוקי בן שתי אותיות דלא והקשו פשיטא יכה יוסי את יוסי תנן ותירצו מהו דתימא מילתא בעלמא הוא דנקט קמ"ל. ואיכא לישנא אחרינא בגמרא ומכלהו משמע דרב אחא בר יעקב אשמעינן דמתני' בדוקא נקט יכה יוסי את יוסי שהוא שם בן ד' אותיות וא"כ משמע דכי היכי דבשם המבורך הוא בן ארבע ה"נ השם המברך דהא יוסי את יוסי תנן דמשמע בן ארבע אותיות כמנין יוסי דצריך שיהיה בן ארבע אותיות וא"כ קשה על רבינו ז"ל למה בשם המבורך כתב שיהיה בן ארבע אותיות ובשם המברך כתב שיהיה אחד מן השמות שאינם נמחקים

שהם חמשה אל שדי וכו' דכי אמרו בגמ' על שם המפורש במיתה ועל הכנוי באזהרה בין בשם המבורך והמברך אמרו. ואם כונתו לפרש שם המפורש שמות שאינם נמחקים וכנויין הם כמו חנון ורחום וכו' אם כן גם השם המבורך היה לו לומר כן ועוד שלשון שם המפורש משמע שם בן ארבע ולא ידעתי לע"ד טעם רבינו בזה:

הלכה ט

מגדף שחזר בו תוך כדי דבור אינו כלום. בפרק יש נוחלין אמרינן בכל התורה תוך כדי דבור כדבור דמי חוץ ממגדף וכו':

מי שגידף את השם בשם עבודת כוכבים קנאים פוגעים בו וכו'. מתוך הלשון הזה משמע כאן דבעי רבינו שם המברך שיהיה שם המפורש כשם המבורך מדכתב המיוחדים וזהו נראה הפך ממה שכתב למעלה שמות שאינם נמחקים. ואפשר ליישב דלשון דהיינו מיוחדים הוא למעוטי הכנויים אבל מ"מ קשיא מה שהקשיתי למעלה וצ"ע:

הלכה י

כל השומע ברכת השם וכו'. בפ' ד' מיתות (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל השומע הזכרת השם מפי העובד כוכבים אינו חייב לקרוע וכו'. וא"ת רבשקה ישראל מומר היה ואמר ר"י אמר שם אין קורעין אלא על שם המיוחד בלבד לאפוקי כינוי דלא ופליגא דרבי חייא בתרווייהו דאמר רבי חייא השומע וכו' ורבינו פסק כשמואל בחדא דהיינו השומע הזכרה מפי העובד כוכבים דאינו חייב לקרוע ובחדא כרבי חייא דהיינו קורעים על ברכת הכנויין וצריך לתת טעם למה לא פסק בכלהו כשמואל או כר' חייא ונראה דהסברא הכריחו דודאי מפי העובד כוכבים אין סברא שיקרע דא"כ נתמלא כל הבגד קרעים וכיון שהוא אינו בן ברית ודאי דאין לנו לקרוע על ברכתו אבל ישראל אנו קורעים דיצא מבינינו שמברך את השם ואפילו שהוא מומר ואין סברא לפסוק כרבי חייא ומשום דאפילו ברכת הכנויין כיון שכונתו לברך את השם ודאי דסברא הוא לקרוע עליו ועיין במהר"י קולון ז"ל שורש ק' שהאריך ליישב זה:

פרק ג

הלכה ג

במה דברים אמורים וכו'. כל זה שם בברייתא תנו רבנן אילו נאמר זובח יחרם הייתי אומר וכו': (או שזבח למרקוליס חייב) שם (דף ס"א) אמרו אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין וכו' x:

הלכה ד

ספת לה צואה וכו'. פרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ':) אמר רב יהודה אמר רב עבודת כוכבים שעובדים אותה במקל וכו'. (עיין בכ"מ). עוד שם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב עבודת כוכבים שעובדים אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת וכו' לפירש"י ז"ל הני תרי מימרא לא פליגי אלא דמימרא קמא מיירי דעובדין אותה בקשקוש ומשום הכי קאמר זרק מקל לפניה פטור. ומימרא תנינא שעובדים אותה כדרכה וקאמר דאפילו הכי אינה נאסרת משום דבעינן כעין פנים. ואם רבינו מפרש כן קשה דאמאי לא קאמר בהא דספת לה צואה שהיא צואה לחה דבעינן זריקה משתברת כדאמר בגמרא למימרא קמא. לכך נראה ודאי דסבירא ליה דפליגי והני תרי מימרי מיירי בקשקוש והוו תרי אמוראי אליבא דרב והוא פסק כרב נחמן דלא בעינן זריקה משתברת לענין חיובא אלא לענין איסור דוקא. והשתא בריית‍א דצואה דמיירי לענין חיוב הוי אפילו בצואה עבה וכן הא דתנן פ' ר' ישמעאל בשם אחרים עוד אמרו שם אמר ר' אבוה אמר ר' יוחנן מנין לזובח בהמה בעלת מום שהוא פטור שנאמר זובח וכו'. ונראה ליישב דעת רבינו דמימרא דר' יוחנן וכן בריית‍א דספת לה צואה כלהו אליבא דהלכתא דהיינו אליבא דרבנן וסבירא ליה דרבנן דפטרי בחגב פטרי נמי בעלת מום אבל בספת לה צואה מודו דחייב דעדיף טפי. וא"ת לדעת רבינו עדיף שבר מקל משחט חגב דבשחט חגב כתב דפטור ובשבר מקל חייב. וא"כ קשה דאיך תירצו בגמ' לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה וכו' כלומר ודכולי עלמא דלא כרב דבשבר מקל כ"ע מודו דפטור אדרבה הסברא הוי איפכא וה"ל לאוקמי כולהו כרב וכ"ע מודו דכששבר מקל חייב משום דעדיף טפי. וי"ל דס"ל לרבינו דשבר מקל לא עדיף משחט חגב אדרבה גרע משחט חגב כדאמר בגמ' הואיל וצוארו ארוך לענין דינא הם שוין דכי היכי דבשבר מקל כשעובדים אותה בקשקוש היכא דשבר מקל בפניה חייב ה"נ בחגב היכא דעובדים אותה בחגב אע"פ שאין עובדים אותה בשחיטת חגב ממש חייב וחכמים דפטרי בחגב איירי בשאין עובדים אותה בחגב כלל. וא"ת א"כ איך אמר לימא כתנאי לימא דכולהו סברי כרב וחכמים דפטרי התם משום דאין עובדין אותה בחגב כלל אבל הכא דעובדין אותה בקשקוש לא וכמו שהקשו התוס' וי"ל דהמקשה היה סבור דהוי כל כך בחגב אע"פ שאין עובדין אותה כלל כמו בשבר מקל היכא דעובדים אותה בקשקוש. ומה שמחייב במקל וחגב התם משום דאסיק אדעתיה טעמא דהואיל וצוארו ארוך כצואר בהמה ואהני לן הך טעמא לחייב אפילו שאין עובדים בחגב כלל וכה"ג חייב במקל היכא שעובדין אותה בקשקוש והמתרץ תירץ דאע"ג דר' יהודה מחייב בחגב מ"מ הכא מודה

דפטור דאהני לן כ"כ טעמא דהואיל וצוארו ארוך דאפילו שאין עובדים בחגב כלל חייב טפי משבר דעובדין אותה בקשקוש. ולפי זה מה שכתב רבינו אא"כ עבודתה בכך אינו ר"ל בשחיטת חגב ממש אלא עבודתה בחגב בלבד כמו שעובדים אותה במקל דלקמן דעובדין אותה דרוצה לומר בקשקוש מקל. והשתא לפירושו אתי שפיר הברייתא ור' יוחנן אתי כרבנן אע"ג דהסברא היא קשה מאד דס"ל דבספת חייב טפי משחיטת חגב דבספת חייב אע"פ שאין עובדין אותה כלל משא"כ בחגב. והראב"ד ז"ל בהשגות יש לו דרך אחרת והוא סבר דחגב ובהמה בעלת מום וספת דינם שוה ור' יוחנן דפטר בבעלת מום ס"ל כרבנן ולכך בספת ובחגב נמי פטר וכן בשבר מקל ור' יהודה דמחייב בחגב ס"ל דבכלהו חייב בספת ובשבר מקל ובהמה בעלת מום ולדידיה ר' יוחנן ורב פליגי דר' יוחנן ס"ל כרבנן ורב כרבי יהודה ופסק כרב ולדידיה כל כעין זביחה וזריקת פנים המשתברים חייב ותרי מימרי דרב נחמן ורב יהודה לא פליגי כדפירש"י ז"ל ואפילו שיהיה שלא כדרכה חייב. **ומ"ש שעובדין אותה במקל** דהיינו אפילו בקשקוש כדפירש"י ז"ל אין הכונה דבהני דוקא חייב היכא דשבר אבל היכא דאין עובדים אותה בקשקוש פטור אלא מאי דנקט קשקוש משום סיפא נקטיה דאע"ג דעובדים אותה בקשקוש פטור היכא דזרק מקל אבל לעולם הוא חייב בכל גוונא אפילו שאין עובדים אותה בקשקוש ומשום הכי צ"ל על כרחין דפליגי רב ורבי יוחנן משום דלא מצית לאוקמי לר' יוחנן היכא דאין עובדין אותה כלל דאפילו בכי האי גוונא מחייב רב וקצת מדברי אלה מבוארים בדברי הר"ן ז"ל בפ' רבי ישמעאל:

המקבל עליו אחד מכל מיני עבודת כוכבים באלוה חייב סקילה וכו'. בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס') אמר במשנה ואחד המקבלו עליו לאלוה והאומר לו אלי אתה, ומפרש רבינו דמקבלו באלוה ר"ל שהיה כבר עבודת כוכבים ועתה קבלו עליו באלוה, ואומר לו אלי אתה ר"ל שלא היה מתחלה עבודת כוכבים אלא שהוא עשה אותה עתה עבודת כוכבים ומתני' זו אף זו קתני. ומדנקט רבינו הגביה לבנה לכאורה משמע דבעי דליעביד מעשה ואינו נראה דכי אמרו בגמרא פרק כל הצלמים דבעי דליעביד מעשה גבי זקף לבנה להשתחוות לה וכו' דהיינו זקף דהוא מעשה היינו דוקא לענין ליאסר עליו אבל לענין חיוב באמירה בעלמא סגי כדאמרו בגמרא בפרק ארבע מיתות בפסקא ארי"נ וכו' כיון שאמר לו אלי אתה חייב ואמרינן אמאי כו' והקשו והתניא אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה ע"כ. משמע דמתני' איירי בדליכא מעשה דאל"כ מאי קושיא הא עשה מעשה דזקף לבנה אלא ודאי נראה דלא בעינן זקף. ורבינו דנקט הגביה לאו דוקא אלא אפילו בלא הגביה נמי:

הלכה ו

המגפף וכו'. כל אלו במשנה. **ומה שכתב רבינו ועשהו לעבדה** קשה דהא אמרינן בפעור ומרקוליס דאע"ג דקא מכוין לבזותה חייב כדאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ד) ואם כן למה לי לעבדה, וי"ל דרבינו סובר ומפרש כפירוש התוספות דמכוין לעובדה בביזוי:

הלכה ט

והעושה עבודת כוכבים לעצמו וכו'. קשה היכא דעשאוה אחרים לו אמאי לוקה והא לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו כמו שפסק רבינו בפרק ט"ז מהלכות סנהדרין. ויש לומר דכיון דהאחר עושה מעשה בשליחותו הוי כאלו עשאו הוא וחייב:

הלכה י

אסור לעשות צורות וכו'. כל זה פ' כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ג) ועיין בהר"ן שהאריך שם הרבה:

פרק ד

הלכה א

מדיחי עיר ישראל הרי אלו נסקלין. זה פשוט ושם בפ' חלק מבואר:

ואזהרה למדיח וכו'. בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ג) בברייתא. דבר אחר לא ישמע על פיך אזהרה למסית ולמדיח וכו':

הלכה ב

אין העיר נעשית וכו'. שם בפרק חלק:

ויהיו המודחים ממאה ועד רובו של שבט. בפ"ק דסנהדרין (דף ט"ו ע"ב) מחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן בברייתא ור' יונתן סבר ממאה ועד רובו של שבט והגירסא שלנו בספרי רבינו הוא אבל לא הודח רובו של שבט וכו' ובודאי דהוא ט"ס וצ"ל אבל אם הודח רובו של שבט דס"ל דרובו של שבט דנין אותם כיחידים כמו שכתב לקמן ורובו של שבט כרך הוא. וא"ת הא אמרינן בגמרא דסנהדרין ואפילו רבי יונתן לא קאמר אלא רובו אבל כלו לא משמע מיהא דרובו אמר ואיך קאמר רבינו דעד רובו הוי עד ולא עד בכלל י"ל דס"ל דמאי דהקשה כן בגמרא אפילו אם תרצה לדחוק ולומר דעד ועד בכלל לא קאמר ר' יונתן אלא רובו אבל כולו לא. ואם תאמר מי דחקו לרבינו לפרש כן וי"ל דהסברא דחקתו דודאי סבירא לן בכל התורה כלה רובו ככולו:

או שהודחו מאליהן וכו'. שם (דף קי"ב) איבעיא להו הודחו מאליהן מהו וכו' ת"ש הדיחוה נשים וכו' ודחו הנך בתר נפשייהו גרירי וכו'. ויש לתמוה על רבינו כיון דבעיין לא איפשיטא למה פסק דאינה נעשית עיר הנדחת הא אע"ג שהוא קולא לענין הממון שהוא ליורשיהן היא חומרא לענין המיתה שהיא בסקילה החמורה. וי"ל דמשום דהפשטן רצה לפשוט דאינה נעשית עיר הנדחת אע"ג דדחה הדוחה מ"מ משמע ליה כדברי הפשטן כיון שאין סברא לפסוק בחד צד יותר מהאחר:

אין דנין וכו'. משנה בריש סנהדרין:

הלכה ד

אין אחת מערי המקלט וכו'. במרובה (דף פ"ב) אמרו ירושלים אינה נעשית עיר הנדחת משום דכתיב עריך וירושלים לא נתחלקה לשבטים ואם כן אינה עריך ומהאי טעמא גופיה משמע ליה לרבינו דעיר המקלט אינה נעשית עיר הנדחת מפני שאע"פ שמתחלה נתחלקה כיון שנתנום אינם נקראים שעריך דשעריך משמע שהם שעריך בכל עת ובכל זמן, והראב"ד ז"ל בהשגות אין דעתו כן:

ואין עושין עיר הנדחת כו' כדי שלא יכנסו וכו'. פ"ק דסנהדרין (דף ט"ז:) בגמרא אמר טעם זה והקשו ותיפוק ליה דמקרבך אמר רחמנא ולא מן הספר ותירצו רבי שמעון הוא דדריש טעמא דקרא, אע"ג דאנן לא קיימא לן כר"ש כמו שנבאר בהל' מלוה ולוה פ"ג מ"מ כתב רבינו טעם זה שהוא נכון ולא נפקא לן לענין דינא ולא מידי:

ואין ב"ד אחד עושה שלש עיירות הנדחות וכו'. בגמרא (דף ט"ז) ת"ר אחת אחת ולא שלש אתה אומר אחת ולא שלש או אינו אלא אחת ולא שתים כשהוא אומר עריך הרי שתים אמור הא מה אני מקיים אחת אחת ולא שלש זמנין אמר רב בב"ד אחד הוא דאין עושין הא בשנים ושלשה בתי דינין עושין וזמנין אמר רב אפילו בשנים ושלשה בתי דינין וכו' אמר ריש לקיש לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות עושין וכו' תניא כותיה דרבי יוחנן אין עושין שלש עיירות וכו'. ורבינו לכאורה נראה שפסק כזמנין קמא דרב דבבית דין אחד הוא דאין עושין וכריש לקיש דאמר לא שנו אלא במקום וכו'. ויש לתמוה עליו איך פסק כריש לקיש לגבי ר' יוחנן ועוד דאמרו בגמרא תניא כותיה דר' יוחנן. ונראה לי דטעמא הוא משום דאמרינן בתוספתא פ' י"ד ר"ש בן אלעזר אמר אין עושין שלש עיירות הנדחות בא"י אבל עושין אחת או שתים ר"ש אומר אף שתים לא יעשו אחת ביהודה ואחת בגליל משמע דלישנא דאחת או שתים משמע דאפילו במקום אחד ומדר"ש פליג ואמר אף שתים לא יעשו וא"כ מתניתין דנקט האי לישנא משמע דהם במקום אחד ומברייתא ליכא תיובתא לריש לקיש דאתיא כר"ש דתוספתא

וריש לקיש אינו בא אלא לפרש המשנה ומה שאמר בגמרא תניא כותיה דר' יוחנן וכו' אינו רוצה לומר סיוע לר' יוחנן דפירושא דמתני' הוא כך אלא הסיוע הוא דמצינו סברתו מפורשת אבל אינו מוכרח שפירוש המשנה הוא כך אדרבה פירוש המשנה כריש לקיש ובריית"א כר"ש וכיון שכן ראוי לפסוק כסתם מתניתין דפירוש המשנה כך הוא והכי משמע ומשום דפסק כריש לקיש דלא חייש לקרחה פסק כזימנין אמר רב קמא דלא חייש לקרחה. אבל הראב"ד ז"ל כתב בהשגות כל זה שבוש דלעולם אין עושין וכו' עד אלא יהודה וגליל עד כאן. ונראה לי דכונת הראב"ד ז"ל ג"כ לפסוק כריש לקיש ומטעם רבינו אבל השיג עליו בתרתי חדא דהראב"ד פסק כזמנין אמר רב בתרא מפני דנראה לו דזמנין אמר רב בתרא הדר ממאי דאמר מתחלה ולז"א לא בב"ד אחד ולא בשלשה. ועוד השיג עליו דמשמע ליה דמאי דכתב רבינו מרוחקות משמע דאפילו שיהיו ביהודה או בגליל כיון שהם מרוחקות סגי ואמר דאין הדבר כן אלא הדבר תלוי ביהודה וגליל, ורבינו אפשר דסבירא ליה דמאי דאמרו יהודה וגליל לדוגמא נקטה וה"ה מרוחקות זו מזו, ודע שמ"ש אבל שתים בגליל ושתים ביהודה אין עושין אין הכונה כמו שכתב בעל מגדל עוז ז"ל שהם ארבע אלא שתים ביהודה או שתים בגליל דאל"כ קשיא רישא לסיפא דרישא משמע דשלש מפוזרות אין עושין ובסיפא משמע דארבע אין עושין הא שלש עושין א"כ קשיא אלא ודאי ר"ל שתים ביהודה או שתים בגליל. ומהר"י קולון ז"ל עמד על לשון זה בשרש ק' ע"ש:

הלכה ה

אין עושין עיר הנדחת עד שידיחוה מדיחיה בלשון רבים ויאמרו להם נלך ונעבוד וכו'. במשנה:

מתרין ומעידין בכל אחד ואחד וכו'. משמע דהכא דוקא דהנדחין יחידים צריך התראה לכל אחד ואחד אבל כשהודחה רובה כששולחין השני תלמידי חכמים אין צריך אלא להתרות לכלם יחד ומשום הכי לא כתב רבינו שם ומתרין לכל אחד ואחד ומה שאמרו בגמרא לומר שצריכין התראה לכל אחד ואחד היינו למדיחים וכדמשמע שם מדברי רש"י ז"ל:

הלכה ו

אחר כך שולחין להם וכו'. כפי גרסת ספרינו אין מקום להשגת הראב"ד ז"ל שכאן לא הוזכר התראה מתחלה x. ובגמ' בפ' חלק (סנהדרין דף קי"ב) פליגי ר' יוחנן ור"ל חד אמר דנין ונסקלין וח"א מרבין להם בתי דינין ופסק רבינו כריש לקיש ואע"ג דר' יוחנן

פליג עליה קיימא לן דהלכתא כותיה דר"ל משום דסתמא דגמרא שקיל וטרי אליבא דריש לקיש דפריך איני והאמר רבי יוסי בר חמא וכו' משמע דהלכתא כותיה:
בונין חומה חוץ ממנה עד שיכנס וכו'. שנאמר אל תוך רחובה מפיק ליה ממאי דקאמר אל תוך שהיה די לומר ברחובה מדקאמר אל תוך דדריש הכי אל תוך העיר שצריך שתהיה רחובה:

הלכה ט

שיירא העוברת וכו'. פרק חלק (סנהדרין דף קי"ב) והוא הדין דמצלת כדאמרו במשנה החמרת והגמלת הרי אלו מצילין:

הלכה י

נכסי אנשי מדינה וכו'. שם מימרא דרב ומוקי לה כגון דקיבל עליה אחריות:
נכסי הרשעים שהודחו וכו'. שם במשנה ושל רשעים בין שבתוכה בין שחוצה לה הרי אלו אבודין ובגמרא אמר רב חסדא ובנקבצים לתוכה ופירש"י הקרובים לעיר שיכולים לקבצם לתוך העיר באותו היום עצמו וכו' ע"כ. משמע דס"ל דאם הם קרובים לעיר הולכים להביאם ולקבצם פה ולשרפם, אבל מלשון רבינו ז"ל לא משמע כן אלא פירוש רב חסדא הוא דאם אחר שהודחו ונקבצו עמה הרי אלו אובדין אע"פ שלא היו שם בשעת הדחה וזהו שאמר אם נקבצו עמה וכו':

הלכה יב

שער הראש אבל של פאה וכו'. בעיא שם ופסק רבינו לחומרא דאסור אף בשל צדיקים:

הלכה יד

הבכור והמעשר וכו'. משמע ליה דפליג ר"ש את"ק ות"ק ס"ל דבכור ומעשר בכלל בהמתה ופסק כותיה ואין דעת הראב"ד ז"ל כן אלא שר"ש מפרש לת"ק:

הלכה טו

מעשר שני וכו'. שם (דף קי"ב) בברייתא ורב חסדא מוקי להך ברייתא במעשר של עיר הנדחת שנכנס לירושלים ונפל מחיצות ירושלים. דאי חוץ לירושלים ממון גבוה הוא וירושלים עצמה אינה נעשית עיר הנדחת וע"כ בעיר אחרת היא ונפל מחיצות כדי שלא תקלוט מחיצות. ורבינו לא ביאר זה והוא ז"ל פסק כרב חסדא במעשר שני בגבולין דממון גבוה הוא שכן כתב בהלכות בכורות פרק ששי עיסה של מעשר שני בירושלים חייבת בחלה משמע דבגבולין ממון גבוה פטור וא"כ היה לו לבאר כן ולא ידעתי למה:

פרק ה

הלכה א

המסית אחד מישראל בין איש ובין אשה הרי זה נסקל אע"פ שלא עבד וכו'. פ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ז) מנו בנסקלין מסית ואמרו שם במשנה המסית זה הדיוט ובגמרא אמרו טעמא דהדיוט הא נביא בחנק וכו' מתניתין מני ר"ש היא דתניא נביא שהדיח בסקילה ר"ש אמר בחנק ובסוף פרק הנחנקין (סנהדרין דף צ'.) אמרו תנו רבנן נביא שהדיח בסקילה ר"ש אומר בחנק וכו' א"ר חסדא מחלוקת בעוקר הגוף בעבודת כוכבים וקיום מקצת וביטול מקצת דעבודת כוכבים דרחמנא אמר מן הדרך אפילו מקצת דרך אבל עוקר הגוף בשאר מצות דברי הכל בחנק וקיום מקצת וביטול מקצת דבשאר מצות דברי הכל פטור מתיב רב המנונא וכו' רב המנונא אמר מחלוקת לעוקר הגוף בין בעבודת כוכבים בין שאר מצות וקיום מקצת וביטול מקצת דעבודת כוכבים אמר מן הדרך אפילו מקצת מן הדרך אבל קיום מקצת וביטול מקצת משאר מצות דברי הכל פטור ופירש"י ז"ל בעוקר כל הגוף בעבודת כוכבים ואומר נצטויתי ברוח הקדש מפי הגבורה להתנבאות לעקור כל מצות עבודת כוכבים מן התורה או לקיים מקצת וכו' ע"כ. משמע דלכולי עלמא הנביא שקיים מקצת וביטל מקצת משאר מצות הוא פטור כלומר שאם רוצה ודאי לעקור מצוה אחת לגמרי ודאי שהוא חייב אבל אם עוקר מצוה אחת במקצת ומקיימה במקצת פטור אבל בעבודת כוכבים בכי האי גוונא חייב וכן עבדוה ולמחר בטלוה דהיינו קיום מקצת וביטול מקצת כמו שכתב הוא לקמן והיינו פלוגתא דת"ק ור"ש בין לרב חסדא בין לרב המנונא אלא דלרב המנונא פליגי נמי בעוקר גוף שאר כל המצות ולרב חסדא לא אבל בקיום מקצת וביטול מקצת דעבודת כוכבים כולי עלמא מודו דפליגי ולרבנן בסקילה והשתא ודאי יש תימה גדול על רבינו שהוא פסק כאן כרבנן כפי הנראה נביא שהדיח בסקילה ובהלכות יסודי התורה פרק תשיעי כתב וז"ל לפיכך אם יעמוד איש וכו' וביאר שהנביא שבא לעקור דבר מן התורה יחנק כמו שכתב למטה וכן אם עקר וכו' עוד כתב שם דאם אמר עבדוה היום ולמחר בטלוה שיחנק והשתא קשה רבינו כמאן פסק אי כרב המנונא ודאי אי אפשר שהרי הוא סובר שרבנן נמי פליגי בעוקר הגוף בשאר המצות ואמרי בסקילה והוא כתב שם בפרק עשירי עקר דבר מן הדברים הוא בחנק ואי כרב חסדא הא איהו סובר דבבטול מקצת וקיום מקצת דהיינו היום עבדוה ולמחר בטלוה דהוא בסקילה לרבנן ואם כן איך כתב הוא ז"ל שיחנק הא לרבנן הוא בסקילה והוא פסק כרבנן. עוד יש לדקדק בלשון רבינו דנראה דפליג מדידיה אדידיה שבתחלה כתב שהמסית בין שהיה נביא בין שהיה הדיוט שהוא בסקילה ואחר

כך כתב שאם הודחו אחר הנביא רוב העיר נסקל משמע דאי לאו הכי אלא שהודח מיעוטו אינו נסקל והוא הפך מ"ש למעלה ושכתב שאפילו שהסית הנביא ליחיד הוא נסקל. ועוד קשה במ"ש היה זה שהדיח רוב העיר נביא מיתתו בסקילה דמשמע שאם היה הדיוט אינו בסקילה והוא ז"ל כתב בפ' שלמעלה שמדיח רוב העיר הוא בסקילה. לכן נראה לתרץ דהיכא דהעיר נעשית עיר הנדחת אז ודאי סוקלין את המדיח אבל אם אינה נעשית עיר הנדחת אין סוקלין מדיחיה. וסובר הוא ז"ל דדוקא המסית ליחיד לבד אז ודאי שסוקלין אותו וכל המדיח את הרבים אין סוקלין אותו אלא א"כ הודח רוב העיר ויהיו מדיחיה שנים שנעשית עיר הנדחת ויש טעם לשבח בדבר המסית לאחד לבד הוא מפתה אותו וגדול ענשו אבל המסית לרבים אינו יכול לפתותם כל כך מהרה שהם רבים לא יתפתו בדברי היחיד ולכך אין עונשו חמור כל כך ואינו נסקל אלא א"כ הודח רוב העיר ויהיו מדיחיה שנים שאז נעשית עיר הנדחת שאז אמרה תורה לסקול למדיחים כשיש לעיר דין עיר הנדחת אבל בלאו הכי אינו נסקל ופטור מדין מיתת בית דין וחייב בידי שמים ובין שהודחה רובה סוקלין את מדיחיה כלומר טעמא שהיה כולה או רובה שנעשית עיר הנדחת אז ודאי סוקלין את מדיחיה אבל אי לאו הכי אין סוקלין את מדיחיה דאי לאו הכי לישמעינן רבותא שאם הודחה מעוטה שסוקלין והשתא אתי שפיר שכתב רבינו היה זה שהדיח רוב העיר נביא כלומר דוקא היכא שהוא נביא אז ודאי סוקלין אותו אע"פ שהיא אינה נעשית עיר הנדחת מפני שהמדיח אחד אבל אם הוא הדיוט אין סוקלין אותו כיון שאינה נעשית עיר הנדחת, **ומה שכתב אם הודח אחריו רוב העיר** משמע טעמא דהוא רוב אבל מיעוט אינו נסקל אע"ג דנביא המסית ליחיד נסקל הוא מפני שהמסית לאחד עונשו חמור כמו שאמרנו אבל נביא המדיח לרבים כיון שאינו רוב העיר אינו נסקל אלא שהוא בחנק. וזהו שכתב בפ' ט' מהלכות יסודי תורה שבביטול מקצת וקיום מקצת בעבודת כוכבים הוא נחנק מפני דהתם אינו מדיח רוב העיר. ומה שאמרו רבנן דבקיום מקצת וביטול מקצת בעבודת כוכבים הוא בסקילה הוא בנביא שהדיח דהיינו שהדיח רוב העיר אבל המיעוט ודאי אינו נסקל מקרא דאך הנביא אשר ידבר בשמי וכמו שכתב שם אבל הדיוט ודאי פטור כמו שאמרנו. והשתא פסק רבינו כרב חסדא משום דרבו דרב המנונא הוא וסבירא ליה דבעוקר הגוף בשאר מצות ד"ה בחנק וכמו שכתב הוא שם וכן אם עקר וכו' ובביטול מקצת וקיום מקצת בעבודת כוכבים ודאי דהוא בסקילה כרבנן ודוקא כשהדיח רוב העיר וכמו שכתב כאן אבל המיעוט ודאי שהוא בחנק כמו שכתב שם. וא"ת איך אמרינן בפ' ארבע מיתות (דף מ"ז) המסית זה ההדיוט טעמא דהדיוט הא נביא בחנק מתניתין ר"ש דילמא רבנן היא

דכי אמרו רבנן התם בסקילה דוקא בהדיח רוב העיר אבל במסית ודאי הוא בחנק, וי"ל דמשמע ליה לגמרא דרבנן אפילו במסית נביא אמרו בסקילה משום דבס"פ הנחנקין מפרש בגמרא טעמא דאתיא הדחה הדחה ממסית כיון דגמרינן נביא ממסית א"כ ילפינן נמי מה מסית בסקילה אף נביא מסית בסקילה אבל ר"ש לא גמר אלא הדחה הדחה מנביא. ואל תשיבני לזה ממ"ש רבינו למטה הסית לשנים הן הן עדיו ומביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו דמשמע דאע"פ שהסית לרבים הוא בסקילה דאפשר לומר דמה שאמר הסית לשנים רוצה לומר כל אחד ואחד לבדו וכיון שאמר להם הם נעשים עדים ומביאין אותו לב"ד, וכן מה שכתב רבינו [בה"א] בין שהיה המוסת יחיד איש או אשה או יחידים אינו ר"ל שהמסית ליחידים בבת אחת אלא כל אחד ואחד בפני עצמו ואשמעינן שאע"פ שהסית לרבים לא נדון אותו כדין מדיח ויהיה בחנק אלא בסקילה. ואכתי קשיא לי דאמרו שם בס"פ הנחנקין ת"ר המתנבא לעקור דבר וכו' ובעבודת כוכבים אפילו אומר עבדוה היום ומחר בטלוה ומוקי לה בגמרא לרב חסדא דקיי"ל כותיה דחייב לרבנן בסקילה ולר"ש בחנק ולפי מה שתירצתי קשה דברייתא לא הזכירה הדחת רוב העיר וא"כ היה יכול לומר דלכולי עלמא חייב הוא חנק דברייתא לא אירי בשהדיח רוב העיר. ואולי רצה ליישב הברייתא אפילו שהדיח רוב העיר דומיא דברייתא אחרת דקאמרה נביא שהדיח וכו':

הלכה י

הנודר בשם וכו'. פרק ארבע מיתות (דף פ"ג) ובבאורי להלכות סנהדרין כתבתי שלש קושיות שיש פה בדברי רבינו מיניה וביה ועם מה שכתב שם וכן כתבתי שם תירוץ לקושיית הראב"ד ז"ל שהשיג כאן על רבינו שבגמרא משמע דאתי כר' יהודה ועל הכל הארכתי שם ולכן איני מאריך כאן ועיין במהר"י קולון שרש ע"ו שיישב שם השגת הראב"ד ז"ל:

פרק ו

הלכה א

העושה אוב או ידעוני וכו' היה שוגג מביא חטאת קבועה. דברי רבינו מתמיהים שבגמרא פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ה) אמרו דידעוני אין בו מעשה ומשום הכי לא תני לה גבי שלשים ושש כריתות לריש לקיש ולר' יוחנן משום הכי ודאי דהוה ליה למתני משום דמתניתין ר"ע היא דלא בעי מעשה אלא טעמא דלא מני לה משום דהואיל ושניהן בלאו אחד וכו' וריש לקיש ס"ל דאע"ג דר"ע לא בעי מעשה היינו מעשה רבה

אבל מעשה זוטא בעי א"כ משמע מהכא דלריש לקיש ודאי לכולי עלמא ידעוני פטור מקרבן ואפילו לר' עקיבא דלא בעי מעשה משום דלכולי עלמא מעשה זוטא בעינן ור' יוחנן מודה ודאי דאינו חייב קרבן לרבנן דפטרי מגדף משום דלית ביה מעשה אלא דוקא לר"ע דלא בעי מעשה חייב וא"כ קשה על רבינו דהוא ז"ל פסק כאן הידעוני חייב בקרבן היינו ודאי כר"ע ואליבא דר' יוחנן דאמר דר"ע לא בעי מעשה כלל ובפרק א' מהלכות שגגות בתחילתו פסק רבינו כרבנן וכתב שם וכל עבירה שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות מגדף וביטול מילה וקרבן פסח וא"כ כיון דפסק דמגדף פטור הוא הדין ידעוני דהא ר' יוחנן מודה דלרבנן ודאי פטור וא"כ קשיא מדידיה אדידיה ועוד קשה על מה שכתב שם מלבד מה שכתב כאן דלמה לא כתב שם חוץ ממגדף וידעוני כיון דהוא פסק כרבנן וכמו שהקשו בגמרא לר"ל יצא אוב ומגדף מבעי ליה הכי נמי קשיא על דברי רבינו יצא מגדף וידעוני מבעי ליה והוה ליה למימר חוץ ממגדף וידעוני. ובאמת קושיא זאת היא חזקה. ולתרץ זה דקדקתי הלשון שכתב רבינו שם כשמנה העבירות דכריתות שבשאר העבירות וכתב שם בעל ידעוני במעשה ומדכתב במעשה נראה לי מדבריו דאית ליה תרי גווני דידעוני חד דאיכא ביה מעשה וחד דליכא ביה מעשה דהיינו המדבר העתידות בניחוש מבלי שימת עצם בפיו ונקרא ידעוני מפני שרוב המדברים צופים העתידות משימים עצם ולכך נקראים גם הצופים העתידות מבלי שימת עצם כלל בשם ידעוני שהוא שם הכולל. ויצא לו זה לרבינו מפני שהוקשה לו בדברי הגמרא קושיא חזקה דהיכי אמר דלא מנה ידעוני משום דלית ביה מעשה דהא ודאי ידעוני מעשה אית ביה שהוא שימת העצם וכמו שהוקשה לרש"י ז"ל והוא תירץ דאינו מדבר בשעת שימת העצם, ורבינו לא נראה לו לחלק בכך ולכך הוא מפרש דמה שאמר בגמרא ידעוני שאין בו מעשה ה"ק הא דלא תני ידעוני גבי ל"ו כריתות משום דלא הוי מילתא פסיקתא דאיכא ידעוני דלית ביה מעשה כגון שהוא צופה עתידות מבלי שימת עצם ואותו ידעוני ודאי שהוא פטור מקרבן ולכך לא תני ליה גבי שלשים ושש כריתות דלא הוה מילתא פסיקתא אבל ודאי דידעוני המשים עצם בפיו הוא בר מעשה וחייב לכ"ע ואפילו לרבנן ולכך כתב כאן דידעוני חייב וכגון שמשים עצם בפיו וכן שם כתב בעל ידעוני במעשה כלומר לאפוקי ידעוני דלית ביה מעשה ומה שלא מנה שם חוץ ממגדף וידעוני היינו טעמא משום דלא הוי מילתא פסיקתא משום דאיכא ידעוני דחייב כגון דעבד מעשה וכמו שכתב לקמן כך נראה לי ליישב דברי רבינו ז"ל. עוד כתב רבינו שם דטעם המגדף הוא משום דלית ביה מעשה וטעם ביטול קרבן פסח ומילה משום דהוי מצות עשה וקשה דבפסח ומילה נמי לימא טעמא דאיכא במגדף דהיינו משום

דלית בהו מעשה דבביטול פסח ומילה הוי ביטול מצוה והוי שב ואל תעשה. ואולי רצה לתת בפסח ומילה טעם אחר יותר פשוט ומ"מ צ"ע:

כיצד הוא מעשה האוב וכו'. שם במשנה (דף ס"ה) אמרו בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו. ועוד שם בגמרא ת"ר בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ומבין אצילי ידיו. ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא מדבר מאליו מתיבי והיה כאוב מארץ קולך מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דסליק ויתיב בין הפרקים ומשתעי ת"ש ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מאי לאו דמשתעי כאורחיה לא דיתיב בין הפרקים ומשתעי. עוד שם ת"ר בעל אוב אחד המעלה בזכורו ואחד הנשאל בגלגלת וכו' נשאל בגלגלת עולה כדרכו ועולה בשבת והקשו שם עולה להיכא סליק הא קמיה מנח אלא אימא עונה כדרכו וכו'. ומדברי רש"י ז"ל נראה שהוא מפרש מדבר משחיו שמעלה את המת והמכשף משים למת תחת שחיו של מכשף, ופירוש בין הפרקים ג"כ הוא בכי האי גוונא שר"ל שהמת עולה והוא יושב בין הפרקים של מכשף, ורבינו נראה לכאורה מדבריו שאינו מפרש כן שמשים את המת תחת שחיו אלא נראה שהקול יוצא מתחת שחיו שכן כתב כאילו קול יוצא מתחת שחיו וכן בין הפרקים צ"ל כי האי גוונא שהקול נראה כיוצא מבין הפרקים של מכשף אבל לעולם הוא אינו עולה ויושב בין הפרקים וקשה על זה מאי פריך בגמ' מאי לאו כי אורחיה דהא ודאי כי אורחיה הוא שהרי כתב רבינו שאינו עולה מן הקבר אלא נראה כאלו הקול יוצא מתחת לארץ ועל זה אמר הכתוב כאוב מארץ קולך. ועוד קשה מה מקום לתירוץ דסליק ויתיב הא לדעתו אין המת עולה ויושב בין הפרקים אלא הקול נראה כיוצא מן הפרקים וליכא למימר דסליק ויתיב, ועוד דע"כ פירוש הברייתא בגולגלת דומיא דמתניתין ובגולגלת לא שייך למימר סליק ויתיב כדאמרו לקמן בגמ' עולה להיכא סליק הא קמיה מנח, ונראה ודאי דרבינו מפרש כפי' רש"י ז"ל שמכשף מעלה את המת ויושב בין שחיו של מת או בין פרקיו וכפירש"י ז"ל. אבל רבינו כתב בפירוש המשנה וכל מה שאתה רואה ממאמרם שומע ומדבר בענין זה היא שמיעה כוזבת כפי מה שישים מחשבתו בזה כמו שיארע לבני אדם הרבה במקום הפנוי רוצה לומר בשעת התיחדות ע"כ. ולכך נראה ודאי שהוא סובר שכל זה שאמר מעלה את המת והמת עולה ויושב בין הפרקים וכן הוא יושב בין שחיו ומדבר משחיו הכל הוא דמיון והוא דבר כזב אבל לעולם המת לא יעלה מן הארץ וכמ"ש הרלב"ג בבעלת אוב דשאול אלא לענין אמיתות הדבר הוא שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו מתחת לארץ וכמו שאמר הכתוב והיה כאוב מארץ קולך שהוא קול נמוך ולכך נראה שמעלה מת ויושב בין הפרקים כו' וכן מה שאמר יושב בין שחיו הוא מהקול נמוך שנראה שיוצא

משחיו והכל הוא דבר כזב, ולכך רבינו ז"ל לא הזכיר כאן דברי הגמרא שהכל הוא דמיון וענין כוזב לפי מה שנראה לבני אדם אלא הזכיר אמיתות הדבר ואמר שענין האמת הוא כך ושהכל הוא טעות, ולכך רבינו לא הזכיר ענין עלות המת כלל לפי שכפי האמת אינו כן אלא אמר שכפי האמת הוא נראה כאילו קול יוצא מתחת לארץ וכן בגלגלת הוא מקטיר כו' ומה שאמר יוצא מתחת שחיו הזכיר שהוא ענין דמיון שנראה כאילו הקול יוצא מתחת שחיו. והשתא בזה יתורץ הכל שדברי הגמרא הם כפי הדמיון ודברי רבינו כפי האמת וכמו שהוא עצמו גלה בפירוש המשנה. וא"ת איך כתב רבינו מקטיר קטרת גבי אוב הא לא נאמר בגמרא הקטרת קטרת גבי אוב אלא לר"ל דס"ל דבכפיפת קומה לא הויא מעשה וכ"ש הקשת זרועות אבל לר' יוחנן דאית ליה דכפיפת קומה הויא מעשה דאנן קי"ל כותיה וכמו שנראה לעיל מדברי רבינו בפ"ג דהשתחויה היא כאחת משאר עבודות וחייב חטאת ודאי דלא בעינן תירוצא דהקטורת וא"כ לא הזכירו רבינו ז"ל דמשמע דבעינן ליה. וי"ל דס"ל דלפי התירוץ הקטורת לכ"ע הוי הכי דודאי דליכא פלוגתא בין ר' יוחנן ור"ל בענין המעשה היאך היה דהוא דוחק לומר כן והראב"ד ז"ל מפרש מדבר משחיו ר"ל משחיו של מת אבל לא שיושב בין הפרקים ובין שחיו של מכשף ולדידיה ס"ל דמ"ש בגמרא דסליק ויתיב וכו' ר"ל כשהמת יושב בין פרקיו של מת כלומר על פרקיו היה יושב או על ברכיו ובין שחיו ר"ל שיושב על שחיו של מת ואיני צריך להאריך בדבר שאינו מצוי עתה כלל ומה שכתבתי משום יגדיל תורה ויאדיר:

הלכה ג

הנותן מזרעו למולך כו'. משנה שם (דף ס"ד) ואיכא פלוגתא בגמרא אי מולך עבודת כוכבים ואחד העובד עבודת מולך למולך או לשאר עבודת כוכבים חייב ור"א בר"ש סבר דמולך לאו עבודת כוכבים הוא ולמולך חייב שלא למולך פטור ופסק רבינו כהא דר"א בר ר"ש משום דסתם מתני' אתיא כוותיה דהכי אמר שם תנן כמ"ד מולך לאו עבודת כוכבים הוא וזהו שכתב לקמן העושה עבודה זו לעבודת כוכבים אחרת חוץ ממולך פטור:

כיצד היו עושים וכו'. מימרא דרב אחא שם המעביר כל זרעו פטור שנאמר מזרעך ולא כל זרעך:

ומוסרו לכהניהם וכו'. שם מימרא דרבי ינאי כו':

ואבי הבן הוא שמעביר וכו'. ודאי דכן הוא דקרא כתיב לא ימצא בך מעביר בנו ובתו וכו' משמע דהוא בעצמו מעבירו:

ומעבירו ברגליו וכו'. שם בגמ' אמר רב יהודה אינו חייב עד שיעבירנו דרך העברה וכו' (עיין בכ"מ) והשתא קשה על רבינו דהיכי קאמר דיעבירנו ברגליו הא אמרינן בברייתא דפטור ועוד דרבא נמי אמר הכי והלכתא כוותיה לגבי אביי כל שכן דהברייתא מסייע ליה. ועוד דאפילו כאביי לא פסק שלא הזכיר שרגא דליבני כלל. נראה דודאי הוא פסק כרבא דמעבירו ברגל פטור אלא על ידי קפיצה כדאמר בגמרא כדרך שעושין הבחורים בפורים וכדפירש"י ז"ל. ורבינו בא להודיענו כאן העברה זאת דאינו שהבן עובר והאב מסייעו כלומר הוא קופץ והאב נותן לו יד להחזיק בידו אלא שהאב עצמו הוא שקופץ ולוקח הבן בזרועו או בכנפיו וזה אמרו ומעבירו ברגליו כלומר ברגליו של אב לאפוקי דלא תאמר שהבן עצמו עובר אבל לעולם שהאב ע"י קפיצה הוא. א"נ מצי למימר איפכא דהעברה ברגליו של בן בעינן ובא רבינו להודיענו שהוא לאפוקי דלא יהיה ברגליו של אב שהאב קופץ. וסומא וישן מהאי טעמא הוא דפטור שהבן עצמו אינו עובר כלל אלא האב הוא שקופץ ולכך פסקינן לקולא דפטור. ועיין במהר"י קולון שרש ע"ו שעמד ליישב זה:

לפיכך העושה עבודה זו כו'. זה נ"ל דלשון לפיכך כך הוא אם היינו אומרים שהעבודה זו שהיו עושים למולך היתה שרפה כדרך שאר עבודת כוכבים שהוא אלהי ספרוים היינו יכולים לומר דאם עשה עבודה זו לספרוים דיהא חייב אע"פ שזאת העבודה של שרפה לא יהיה ממש כמו אותה עבודה מ"מ כיון שהיו דומים שהכל היא שרפה ודאי שהיה חייב אבל השתא דאמרינן דעבודה זו אינה שריפה ואין שום עבודת כוכבים דומה לה בהך עבודה לפיכך העושה עבודה זו לעבודת כוכבים אחרת פטור:

הלכה ד

ואינו חייב עד שימסור וכו'. מימרא דרב אחא כמו שהבאתי ואע"ג דרב אחא מפיק לה מומזרעך לא תתן וכו' והאי כי מזרעו מפיק ליה בגמרא לבן בנו ולבן בתו מ"מ הביא רבינו הפסוק שמפורש שם העונש לומר שאינו חייב כשיהיה כל זרעו ואין חשש:

הלכה ה

או שהעביר עצמו פטור וכו'. שם מחלוקת רבי אלעזר בר"ש ורבנן ופסק בהא כרבא משום דהם רבים אבל באידך דמולך לאו עבודת כוכבים הוא פסק כר"ש משום דמתניתין מסייע ליה כדפרישית:

הלכה ו

מצבה שאסרה תורה היא בנין כו'. כלומר מושב שהיו עושים באמצע שהיו הכל מתקבצין ויושבין אצלו:

וכן אבן משכית האמורה בתורה אע"פ שהוא משתחוה עליה לשם לוקה וכו'. פרק הקורא את המגילה עומד (דף כ"ב) אמרו שם מאי טעמא רב לא נפל על אפיה רצפה של אבנים היתה ותניא אבן משכית לא תתנו בארצכם וכו' אי הכי מאי איריא רב אפילו כלהו נמי קמיה דרב הואי כלומר הרצפה היתה אצלו לבד וליזיל לגבי צבורא ולינפול על אנפיה לא בעי למטרח צבורא וכתבו התוס' דלהא לישנא הוה ס"ד דבלא פשוט ידים ורגלים מדרבנן מיהא דאסור אע"ג דלא אסרה תורה אלא פשוט ידים ורגלים ואי בעית אימא רב פשוט ידים ורגלים הוה עביד וכו' ולהאי לישנא בלא פשוט ידים ורגלים מותר ע"כ ואב"א אדם חשוב שאני וכו'. עוד שם ת"ר קידה על אפים וכו' אמר רב חייא בר אבין חזינא להו לאביי ורבא דמצלי אצלויי ויש כאן שני פירושים. האחד פירוש רש"י ז"ל דקאי למעלה דקאמר דמפני דאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו משום הכי לא היו נופלים על פניהם ממש וכן פי' הרי"ף ז"ל. אבל הרא"ש ז"ל ורבינו האי פירשו בענין אחר דקאי אברייתא דקאמר השתחויה זו פשוט ידים ורגלים וקידה על אפים וקאמר דאביי ורבא כשהיו מתפללים על הרצפה היו מטים על צדם משום דמדרבנן אסור אפילו בלא פשוט ידים ורגלים. ורבינו לכאורה נראה שתפס כאן כפירוש רבינו האי והרא"ש מדכתב דמדרבנן מיהא אסור. וכ"ת דזה יש לדחות דלא כתב כן אלא משום שהוא פוסק כתירוצא קמא דגמ' דס"ל דבלא פשוט ידים ורגלים נמי אסור מדרבנן וכדכתבו התוס' ואע"ג דאיכא ואב"א מ"מ פסק כהאי משום דהא איכא להוסיף אידך אי בעית אימא אדם חשוב שאני דמשמע דרצה לחזור ממה שאמר האיבעית אימא קמא אלא דהדין הוא שבלא פשוט ידים ורגלים מדרבנן אסור מ"מ נראה מדבריו ודאי שהוא מפרש כפירוש רבינו האי שכתב או שוחה מעט על צדו וזה לא נזכר בגמרא אלא דאביי ורבא דמצלי אצלויי ועל זה קשה דבהלכות תפלה פרק חמישי משמע דהוא מפרש כפירוש רש"י ז"ל שכתב ואין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אא"כ יודע בעצמו שהוא צדיק כיהושע אבל מטה פניו מעט ואינו כובש אותם בקרקע משמע דהוא מפרש כן מאי דאמר אביי מצלי אצלויי. ונראה לתרץ דהוא ראה פירוש רבינו האי ופירוש הרי"ף ז"ל ופסק כשניהם משום דדין רבינו האי הוא אמת לפי תירוצא קמא כדפרישית ודין הרי"ף ז"ל ודאי שהוא אמת שלא אמרו אלא אין אדם חשוב רשאי ליפול אל פניו משום דבוק פנים בקרקע אבל מטה על צדו שפיר דמי:

פרק ז

הלכה ב

עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכו' וכל הנהנה באחד מאלו לוקה. וא"ת אמאי והא הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו דהוי עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה והוי כמו מגפף ומנשק [וי"ל] דמ"מ ענין עבודת כוכבים אחד ומגפף ומנשק שאני כיון דאפליגו משאר עבודות [איפליגו נמי] לענין עונש כדכתב הראב"ד ז"ל לעיל:

הלכה ג

כגון שהיו עושים שקורעים וכו'. קשה אמאי לא הזכיר שיש עליו קורט דם כדאמרו בברייתא ועוד אמאי לא הזכיר דברי רב הונא שאמר לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור אימא מלחו העבירתו ולא ידעתי טעם למה לא הזכירו:

הלכה ד

עבודת כוכבים של וכו'. בפרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"א) מחלוקת ר' ישמעאל ור"ע דר"י סבר עבודת כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה עד שתיעבד ושל ישראל אסורה מיד ר"ע אומר חילוף הדברים עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שתיעבד ואמרו שם ור"ע עבודת כוכבים של עובד כוכבים שאסורה מיד מנא ליה אמר עולא אמר קרא פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה ואידך ההוא מבעי ליה לכדתני ר' יוסף מנין לעובד כוכבים שפוסל אלוהו שנאמר פסילי אלהיהם וכו' ואידך נפקא ליה מדשמואל דשמואל רמי כתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך ור"ע אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסור מיד דישראל עד שתיעבד מנא לן א"ר יהודה וכו' ואידך נפקא ליה מדרב חסדא אמר רב דאר"ח אמר רב מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גניזה וכו' ואידך ההוא מיבעי ליה לדריש לקיש דאמר ר"ל כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה בישראל שנאמר שופטים ושוטרים וכו' אמר רב אשי ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטעו וכו'. נראה שרבינו פסק כר"ע דעבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שתיעבד וא"כ קשה לרבינו בתרתי חדא דלר"ע משמע דמפקינן דעובד כוכבים שפוסל אלוהו מדרמי כתיב ולקחת וכתיב לא תחמוד וכו' ולכך קאמר פסלו מאלוה וכו' ופסילי דקרא משמע תרי גווני כדפירש"י. והוא ז"ל לקמן בפ"ח כתב עבודת כוכבים של עובדי כוכבים שבטלוהו קודם שתבא לידי ישראל הרי זו מותרת בהנאה שנאמר פסילי אלהיהם וכו'. והדרשא הזאת נראה

שהיא נוטה לדרשת רבי ישמעאל דמפיק לה מפסילי אלהיהם אבל ר"ע לא מפיק לה אלא מרמיין דקראי ודריש פסילי פסלו מאלוה ואפילו דרשת רבי ישמעאל אינה לגמרי שדרשת ר' ישמעאל הוא דמפיק ליה מפסילי אלהיהם והוא נראה דדריש ג"כ פסלו מאלוה דמיתורא דפסלו קא דריש ורבינו לא אמר שם אלא כשבא לידינו והם נוהגים בהם אלהות וכו' משמע דלא דריש מפסילי לשון פיסול. מיהו לזה יש לומר דדרשת ר' ישמעאל נקט והוא סובר כר' ישמעאל דאינו מפרש פסילי לשון פיסול דא"כ הכתוב אין לו מובן שאם אמר פסילי אלהיהם שפסלו איך אמר תשרפון באש לכך מפרש דהכי קאמר כשיבא לידינו שאז הם פסילים כלומר שאז אין עובדים אותה כיון שהם בידינו א"כ אז הם אלהיהם אז תשרפו אותם באש אבל אי לא לא וזאת הדרשא היא יותר פשוטה מדרשת ר"ע ולכך הביאה רבינו ז"ל אע"ג דקי"ל כר"ע דכן דרכו להביא הדרשא היותר פשוטה בפסוק אע"ג דהיא דלא כהלכתא כיון דלא נפקא לן מידי לענין דינא. עוד קשה על רבינו דבגמרא משמע דר"ע לית ליה כדר"ל דהוא מפיק ליה למזבח לומר מה מזבח טעון גניזה אף אשרה טעונה גניזה כו' דלא כר"ל דמפיק ליה למעמיד דיין שאינו הגון במקום תלמיד חכם וא"כ כיון שהוא פסק כאן כר"ע איך פסק בהלכות סנהדרין פ"ג כר"ל שכתב שם ועוד אמר כל המעמיד לישראל דיין שאינו הגון כאילו מקים מצבה וכו' ובמקום תלמידי חכמים כאלו נטע אשרה שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ וכו'. ונראה לתרץ דרבינו סובר דר"ע אית ליה הך דרשא דר"ל ומפיק לה תרתי מהאי קרא דודאי פשיטא דאשרה אשרה ממש ולכך מפיק מה מזבח טעון גניזה אף אשרה וכו' דזו היא הדרשא היותר פשוטה אבל מדסמיך האי לא תטע עם קרא דלעיל דשופטים וכו' מפקינן דרשא אחרינא דאשרה היא דיין שאינו הגון ומפקינן ליה מפשטיה מכח הסמיכות וכיון דאשרה בגברי מזבח נמי ע"כ הוא בגברי כדפירש"י ז"ל והשתא אתי שפיר דריש לקיש אמר דבריו אליבא דהלכתא דהוא ר"ע וגם הגמרא אחר שהביא דבריו לא הקשה ואידך כלומר דר"ע היכי מפיק להאי דרשא אלא דפשוט ליה לגמרא דתרתי מפקינן מיניה כדפרישית:

הלכה ה

הלוקח גרוטאות וכו'. בפרק השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ע"א) הקשה לאמימר דאמר משיכה בעובד כוכבים קונה מתיבי הלוקח גרוטאות וכו' (עיין בכ"מ) ובבכורות (דף י"ג) ריש פרק הלוקח עובר פרתו הקשו למ"ד מעות בעובד כוכבים קונות מהך ברייתא גופא ואמרו אי אמרת מעות קונות משיכה למה לי ותירצו הכא במאי עסקינן שקבל עליו לדון בדיני ישראל. והקשו אי הכי מעות למה לי ותירצו ה"ק אע"פ שנתן

מעות אי משך אין ואי לא לא אי הכי קשיא רישא אמר אביי רישא משום דאיכא מקח טעות א"ל רבא רישא משום דאיכא מקח טעות וכו' משמע מאותה סוגיא בין לאביי בין לרבא דלמ"ד בעובד כוכבים מעות קונות אי לא קבל עליו לדון בדיני ישראל כשנתן מעות בלא משיכה לא יחזיר דלרבא כיון דכבר קנה במעות מיחזי כמזבין לעבודת כוכבים משום הכי אסור ולאביי כיון דנתן מעות ועשה קנין איבעי ליה לעיוני דאי אמר אביי התם איבעי ליה לעיוני בשעת משיכה (היינו) משום דהמעות לא עשו קנין אבל אי יעשו קנין איבעי ליה לעיוני (אפילו בלא משיכה) זה נראה לי פשוט שם בסוגיא. והשתא יש תימה על רבינו שהוא פסק פ"א מהלכות זכיה ומתנה דמעות בעובד כוכבים קונות בלא משיכה שכן כתב שם עובד כוכבים שמכר מטלטלין לישראל או קנה מטלטלין מישראל קונה במשיכה ומקנה במשיכה או בדמיה וא"כ כיון דמעות בעובד כוכבים קונות היה לו לפרש ולומר כשאמר דבנתינת מעות לבד יחזיר דהיינו דוקא כשקבל לדון בדיני ישראל והוא לא די שלא פירש אלא אדרבא כתב אע"פ שמשיכה בעובד כוכבים קונה דמשמע דאיירי בעובד כוכבים שלא קבל לדון בדיני ישראל. עוד קשה איך כתב במשיכה אע"פ שמשיכה בעובד כוכבים קונה דמשמע מדלא כתב כן בחלוקה של נתן מעות ולא משך ולא אמר שם אע"פ שמעות קונות בעובד כוכבים משמע דס"ל דמעות אינם קונות בעובד כוכבים והא הוא כתב בהלכות זכיה דמעות בעובד כוכבים קונות כמו שהבאתי. ועוד קשה במה שאמר אע"פ שמשיכה וכו' כמקח טעות הוא משמע לכאורה דכשנתן ומשך לא הוי מקח טעות והיינו כאביי וזה דוחק דלא היה לו לפסוק כאביי במקום רבא. ונראה דהנהו קושיי חדא מתרצה חברתה דודאי רבינו איירי בשקבל עליו לדון בדיני ישראל ומשום הכי כתב דמשיכה בעובד כוכבים קונה ולא כתב כן במעות לומר דודאי אי היו מעות קונות בעובד כוכבים ודאי דלא יחזיר משום דלא סגי התם טעמא דמקח טעות דמ"מ דמחזי כמזבין לעבודת כוכבים כדאמר רבא כיון דהמעות עשו קנין אלמא במעות איירי כיון דקבל לדון בדיני ישראל ולא הוצרך רבינו לבארו משום דודאי ע"כ איירי בהכי דהרי גלה לנו בהלכות זכיה דמעות בעובד כוכבים קונות וכאן נמי כתב ואעפ"כ במשיכה ולא במעות א"כ ודאי דעל כרחין איירי דמעות אינם קונות בעובד כוכבים. ומן הדין אי אתה יכול לומר דאינם קונות דהרי גלה לנו בהלכות זכיה דקונות אלא ודאי ע"כ איירי בשקבל לדון בדיני ישראל, ומה שאמר דמקח טעות אין הכונה לומר דמשך ונתן אינו כמקח טעות אלא דעתו הוא כרבא ולא בא אלא לתרץ דכיון דמשיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזור ולזה אמר ומ"מ הוא כמקח טעות אבל החילוק בין רישא

לסיפא לא ירד לחלק בזה. א"נ יש לומר דתרתי בעינן משיכה ונתינת מעות וכל כמה דלא משך לא אמרינן איבעי לעיוני אע"ג דקנה במעות. ונוכל ליישב כך הסוגיא ודו"ק:
וכן עובד כוכבים וגר וכו'. בפרק השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ד):

הלכה ו

אם היו עומדין על פתח המדינה וכו'. בריש כל הצלמים (עבודה זרה דף מ':) אמרו על מתניתין דכל הצלמים אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובעומדים על פתח מדינה שנינו וכתב הר"ן ז"ל על דברי רבינו מכלל דס"ל לר"י דאמר בעומדים על פתח מדינה שנינו בין לר"מ בין לרבנן קאמר ולא קאי אדרב יהודה אמר שמואל דאוקמא באנדרטי של מלכים אלא אוקימתא באנפי נפשה היא ופסק הרב כרבי יוחנן עכ"ל. כלומר דרבינו סבור דלא כרש"י ז"ל שכתב דאוקימתא דאנדרטי ועומדים על פתח מדינה דכולהו אליבא דר"מ בלחוד דלפי זה לא היה לו לפסוק כר' יוחנן כיון דאליבא דר"מ אמר אלא שהוא סבור דמי שאמר אנדרטי אמרו לר"מ ור' יוחנן אמר לכ"ע ולפיכך פסק כרבי יוחנן כיון דדבריו אליבא דכ"ע ולא הזכיר ההיא דאנדרטי דהוא אליבא דר"מ בלחוד. ודוחק הוא לומר כן דאוקימתא קמא לר"מ בלחוד ובתרא אליבא דכ"ע דריהטא דסוגיא משמע דהני תרי אוקימתי בחד גוונא הוו ולא ידעתי מאין ראה רבינו כן לחלקם ולומר דמימרא קמא לר"מ ובתרא לכ"ע והרב בית יוסף נתן טעם אחר מפני מה לא הזכיר רבינו באנדרטי, ועיין ביורה דעה סימן קמ"א:
צורת מקל או צפור וכו'. שם במשנה מחלוקת חכמים ור"מ ורשב"ג אומר מי שיש בידו כל דבר. וקשה על רבינו למה לא פסק כרשב"ג ככללין כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו וכמו שפסק לקמן גבי מתניתין דצורת דרקון וכו' בחילוק דמכובדין ומבוזין:

הלכה ז

שברי צלמיהן. משנה שם (דף מ"א) המוצא שברי צלמים וכו' והר"ן ז"ל האריך בריש פרק הצלמים לבאר דברי רבינו. ובדרך כלל אומר דרבינו פסק דלא כשמואל דאמר שברי עבודת כוכבים מותרים מפני שהמחלוקת תלוי בעבודת כוכבים שנשתברה מאליה והוא סבור כריש לקיש דמותרת ואנן קיי"ל דאסורה כר' יוחנן וכמ"ש הר"ן ומש"ה מתניתין תבנית יד או רגל לא אוקמיה בעומדין על בסיסן דריש לקיש מוקי לה דהוא סבור כשמואל אבל ר' יוחנן לא ומתניתין דאמרה שברי צלמים ה"ה דצלמים מותרים דמתניתין

כרבנן ומאי דנקט שברי צלמים לאפוקי שברי עבודת כוכבים דאסורים דלא כשמואל ועל זה הדרך יתבארו דברי רבינו ז"ל:

הלכה ח

המוצא כלים וכו'. שם (דף מ"ב) במשנה. ובגמרא פירשו איזהו צורת דרקון וכו' כל שיש לו ציצין בין פרקיו מחוי רב אסי בין פרקי צואר א"ר חמא בר חנינא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ולא הזכיר רבינו זה כלל וצריך היה לבארו:

אם היו כלי כסף וכו'. פסק כרבן שמעון בן גמליאל דהלכה כמותו דכללין כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל וכו'. ומה שאמר כלי כסף וכו' הוא כפי שפירש שמואל בדבריו שם בגמרא משום דתניא כותיה דשמואל:

הלכה ט

עבודת כוכבים ומשמשיה וכל התקרובת וכו' יוליך הכל לים המלח. וא"ת אמאי יוליך הכל כשיוליך הנאה של אותה איסור סגי דהלכה כר"א דאמר יוליך הנאה לים המלח כדפסקו בגמרא בס"פ כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ט) וכ"ת רבינו פסק כרב אדא בר אהבה דאמר שם ל"ש אלא פת משום דמיקלא קליא לאיסורא אבל חבית לא משום דאיתא לאיסורא בעינא הא ליתא דבפ' ט"ז מהלכות מאכלות אסורות כתב וכן אם נתערבה חבית של יין נסך בין החביות כלן אסורות ויוליך דמי אותה החבית לים המלח הרי דשם פסק כרב חסדא. ונראה דיש לחלק בין יין נסך לעבודת כוכבים דביין נסך דהוא קיל משום דאיסורו אינו אלא מדברי קבלה כמו שכתבו התוספות בפ' הערל (יבמות דף פ"א) בד"ה ר' יוחנן אמר את שדרכו לימנות שנינו וכו' מש"ה הוא דבהולכת דמי האיסור סגי אבל כאן בעבודת כוכבים או בתקרובת עבודת כוכבים דחמירא צריך שיוליך הכל:

הרי הדמים וכו'. פרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ד:) אמרו שם עשאן חליפין לעבודת כוכבים וכו' חד אמר חליפין אסורים חליפי חליפין מותרין וחד אמר אפילו חליפי חליפין נמי אסורין וכו'. אמר קרא והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהייה ממנה הרי הוא כמוה:

הלכה י

ספק עבודת כוכבים אסור. זבחים פ"ח (דף ע"ד) אמר רב טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ופירשו ארבעים למקום אחד וששים למקום אחר פירשה אחת מארבעים אינה אוסרת אחת משישים אוסרת מאי שנא אחת מארבעים דלא וכו' אלא אי פירשו ארבעים כלם למקום אחד אינן אוסרות ששים למקום אחר אוסרות כי אמריתה

קמיה דשמואל א"ל הנח לעבודת כוכבים שספיקה וספק ספיקה אסורה עד סוף כל העולם. מתיבי ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת כיצד כוס של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורים פירש אחד מהם לרבוא ומרבוא לרבוא מותרים תנאי היא דתניא וכו' ופסק רבינו כרב דספק ספיקה מותרת דהלכתא כותיה באיסורי. **ומ"ש אפילו לכוסות שנים** ממה שאמרו בגמרא שם בברייתא דרמוני בדן מרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותרים ופירש"י בגמרא דהני שלשה ר"ל שנים והוא. ומה שלא הצריך רבינו בכאן בעבודת כוכבים אלא ב' תערובות אע"ג דבברייתא הזכירו שלשה דאמרו שם כיצד כוס של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין פירש אחד מהן לרבוא ומרבוא לרבוא מותרים טעמא הוא משום רב דאמר דאם פרשו ארבעים למקום אחד אינם אוסרות כלומר היכא דנפלו הארבעים למקום אחד אינם אסורות משום דהוי ספק ספיקא ולדידיה צריך לתרץ הברייתא כמו שתירצו התוספות ז"ל דמאי דנקט ומרבוא לרבוא שהוא תערובת שלישית הוא משום דהאוסר אוסר אפילו בתערובת שלישית זה נראה דעתו ז"ל ואין כן דעת הראב"ד בהשגות דהוא סבור דהברייתא בדוקא נקטיה מרבוא לרבוא דבעינן שלש תערובות וס"ל דמ"ש פירשו ארבעים כלם למקום אחד אינם אוסרות ר"ל כשיתערבו באחרות לא יהיו אסורות לאסור בתערובת שלישית אבל הם עצמם אסורות זהו דעתו ז"ל. ועל רבינו יש לתמוה דכאן בעבודת כוכבים לא הצריך שלש תערובות כדפרישית ובהלכות מאכלות אסורות פ' ט"ז גבי רמוני בדן הצריך שלש תערובות שכתב שם נפל רמון אחד מן התערובת הזאת לשני רמונים אחרים מרמוני בדן ונפל מן השלשה רמון אחד לרמונים אחרים הרי אלו האחרים מותרים וכו' ואם נפל מן התערובת הראשון רמון לאלף כלם אסורות וכו'. הרי משמע דס"ל דברייתא דרמוני בדן דאמרה ומרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותרים בדוקא נקיט שלש תערובות וזהו דבר תימה דעבודת כוכבים דחמירא לא בעינן אלא שתי תערובות ובשאר אסורין בעינן שלש להתיר ובגמרא מוכח אפכא דמשמע דשאר איסורים הוא קיל יותר שאמר שם שמואל דאמר כמאן אי כר"י אפילו בשאר איסורין אסור וכו' משמע דשאר איסורין הרי הוא קל יותר. ועוד דאי איסור דרמוני בדן חמורים יותר איך אמרו בגמרא תנאי היא ואנא דאמרי כמאן דאסר דילמא לא אסר מאן דאסר אלא בשאר איסורין אבל בעבודת כוכבים לכ"ע ספק ספקא מותר. ונראה לתרץ דרבינו סבר דודאי פשט דברייתא דרמוני בדן בדוקא הוא דהכי משמע פשטא דברייתא אבל בעבודת כוכבים אמרינן דנקטיה להודיע כח האיסור משום דפשט המימרא כרב דאמר פירשו ארבעים למקום אחד אינם אוסרות משמע בשתי תערובות ורוצה לומר שאינה

אוסרת בתערובת שניה והוא מותר. ועוד דלישנא דברייתא דעבודת כוכבים הכי מוכח שאמרו ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת ובתרי תערובות איכא תרי ספקי דבתערובת שלישית היא ספק שלישי ולכך ודאי על כרחין צריך לומר דברייתא דעבודת כוכבים דנקט ומרבוא לרבוא שהוא תערובת שלישית הוא להודיע כח האוסר אבל ברייתא דרמוני בדן ודאי הם תרי תערובות כפשטא דברייתא ויש לחלק בין עבודת כוכבים לרמוני בדן דרמוני בדן כי היכי דמהני להו חשיבותייהו ולא בטילי אפילו באלף מהניא בהו שלא להתיר ספק ספיקא וכמו שכתב הטור בשם יש אומרים בסוף סימן ק"י והיינו דוקא לרב אבל לשמואל נראה ודאי דסברא הוי איפכא דעבודת כוכבים חמירא טפי משאר איסורין מדקאמר הנח לעבודת כוכבים שספיקה וספק ספיקה אסורה כו' משמע דבעבודת כוכבים דחמירא הוא דוקא ספק ספיקה אסורה אבל שאר איסורין לא ומשום הכי אקשי ליה בגמרא אפילו בשאר איסורין וכו':

טבעת של וכו'. שם פרק תערובות (דף ע"ד) אמר רבה בר אבוה א"ר נחמן טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולם דאמרינן הך דנפל דאיסורא נפל איתיביה רבה לר"נ אפילו אחת ברבוא ימותו כלן אמאי נימא דמיית וכו'. ותירצו רב דאמר כר' אליעזר דתנן ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהם יקרבו הראשים כלם. והקשו והא אמר ר' אלעזר לא התיר ר' אליעזר אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא ותירצו אנא נמי תרתי קאמינא וכו' ע"כ. ופירש"י תרתי קאמינא שימכור הטבעות שנים שנים וכן במה שאמר לא התיר ר' אליעזר אלא שנים פירוש לא התיר להקריב הנותרים אלא שנים שנים דודאי חד מנייהו דהיתרא וכו'. ורבינו נראה שהוא מפרש תרתי קאמינא שר"ל שנפלו לים הגדול שנים וכן בר' אליעזר נראה שהוא מפרש כמ"ש לא התיר ר"א אלא שנים שנים רוצה לומר שנקרבו שני ראשיה כבר אבל במה שמקריב אפילו אחת אחת מותר וכן פירש הוא ז"ל בפירוש המשנה וז"ל דעת ר' אליעזר במה שאמר ראש אחד זוג רוצה לומר אפילו הקריב שני ראשים מן הראשים אומר שחל הספק בשניהם יחד לפי שנאמר ראש בעל מום האחד משניהם וכו'. ונראה טעמו ודאי דכשנופלים שנים קרוב לודאי הוא דחד מנייהו דאיסורא וכן כתב הרב בית יוסף בסימן ק"ס דרבינו מפרש הכא במאי דאמר תרתי זה נראה דעתו ז"ל. ויש לי בכאן על דברי רבינו קושיות חזקות חדא דבגמ' אמרו דרב דאמר הכי סבר כר"א דאמר קרב ראש אחד מהם יקרבו כלם ודלא כחכמים דאמרי אפילו קרבו כלם חוץ מאחד מהם יצא לבית השריפה ואוקי מתני' דימותו כלם כחכמים וא"כ קשה רבינו דידיה אדידיה שהוא פסק כאן כרב דסבר כר"א ובריש פ"ו מהלכות פסולי המוקדשין פסק כחכמים שכתב

משנתנו דאחת ברבוא ימותו כלם כצורתה. ועוד כתב שם אבר בעלי מומין שנתערב וכו' אפילו קרבו כלן חוץ מאחת מן התערובות הרי זה ישרף בעזרה נראה דפסק כחכמים. ועוד קשה דכיון שהוא מפרש כאן תרתי קאמינא שר"ל שנפלו שנים לים א"כ גם במימרא אחרת שאמרו שם אמר ריש לקיש חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהן וכו' הותרו כולן ואמרינן הך דנפל דאיסורא נפל ע"כ נמי איירי שנפלו שנים ופירוש אחת ר"ל זוג אחד כמו שמפרש מימרא אחריתי דאל"כ תקשה לו ממשנה דאחת ברבוא ימותו כולן דנימא דמיית דאיסורא מיית. ועוד ע"כ ודאי דהנהו תרי מימרי בחד גוונא הוא דאל"כ איך אמרו ואצטריך דרב נחמן ואצטריך דר"ל הא למה לי צריכותא כיון דהדינים חלוקים לטבעת של עבודת כוכבים בעינן תרתי והכא בעינן חד אלא ודאי תרתי נמי בעינן וא"כ קשה שהוא כתב בפט"ו מהל' תרומות חבית סתומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן והיה לו לומר ונפלו שתים מהם כמו שאמר כאן ואיך כתב שם דבחדא סגי. ועוד קשה כיון שהוא מפרש מ"ש ר"א שנים שנים שר"ל מה שנתקרבו כבר א"כ איך מיישב סוגיא דזבחים (דף ע') שאמרו שם א"ר אלעזר לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא מתיב ר' ירמיה וחכ"א אפי' קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה אמר לו ר' ירמיה בר תחליפא אסברא לה מאי אחד זוג אחד ע"כ. ובשלמא לרש"י ז"ל שמפרש שימכור שנים שנים פריך שפיר דמדקאמר רבנן קרבו כלן חוץ מאחד מהן מכלל דר"א פליג בהא ואי ר"א בעי שימכור שנים היכא שלא נשתייר היכי קאמר דיקריב הא בעינן שנים אבל לרבינו שמפרש במאי דקאמר שנים ר"ל הנקרבים כבר א"כ שפיר פליג ר"א היכא דנקרבו כולן דודאי מקריבין אפילו שלא נשתייר אחד ועוד כשחידש מאי אחד זוג אחד מה חידש ברבנן הא ע"כ הא דר"א בכי האי גוונא הוא כיון שהוא אמר קרב ראש אחד ופירש ר"א שנים א"כ ודאי דאחת זוג אחד וטפי ה"ל לאקשויי מדברי ר"א עצמו. ועוד קשה במה שכתב **רבינו שאני אומר אותה הטבעת האסורה ברוב היא** דמשמע דאם לא נשארו שם רוב אלא חמשים ונפלו כאן חמשים אסור וא"א זה דהא איכא טעמא דספק ספיקא וכמ"ש הרשב"א ז"ל הביאו הטור בסי' ק"י ואע"ג דבגמ' אמר ארבעים הרי תירץ הוא ז"ל דמשום דאצטריך למינקט באידך ששים נקט הכא ארבעים. ועוד קשה דהוא תלה הטעם משום שאני אומר האסורה ברוב היא ושם בגמ' (ע"ד) א"ר אושעיא חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות ונפתחו מאה מהן נוטל הימנה כדי דימועה וכו' ולא אמרינן איסורא ברובא איתיה ופסקה רבינו ריש פט"ו מהלכות תרומות וא"כ היכי פסק ואמר כאן שאני אומר האסורה ברוב היא. אלו הן הקושיות אשר הוקשה אצלי בדברי רבינו. והראב"ד

ז"ל בהשגות הקשה לו בהדיא דנפלו שתים לים הגדול דרב סבר כר"א והוא יחידאה ולא ה"ל למפסק כותיה. ואי משום הא ל"ק דאפשר לומר דאע"ג דיחידאה הוא כיון דסוגיא אזלא כותיה פסקינן כותיה. וכן נ"ל בההיא דחבית של תרומה שהשיגו גם שם הראב"ד ז"ל. אבל הקושיא הגדולה היא דקשיא דידיה אדידיה דהכא פסק כר"א ושם בהל' פסולי המוקדשין פסק כרבנן. ועוד השיגו הראב"ד ז"ל בהאי דקאמר שאני אומר האסורה ברוב היא דהא א"ר אושעיא דלא כותיה ולא הוה ליה למיפסק כרב במקום ר' אושעיא ושמואל אי משום הא נמי לא קשיא דרב ודאי עדיף אבל הקושיא היא שבהלכות תרומות פסק כר' אושעיא. ומיהו לקושיא זאת יש לומר דכי אמר התם רבי אושעיא דלא אמרינן איסורא ברובא איתיה היינו היכא דליכא אלא חד ספקא כי התם דליכא אלא חד תערובת אבל היכא דאיכא תרי ספקי שהם שתי תערובות ודאי דאמרינן איסורא ברובא איתיה. ולקושיא דאיך פסק בחביות של תרומה נפל חבית אחת ולא הצריך שתים כמו הכא י"ל דהוא סבר דמאחר דבגמ' לא הקשו על מימרא דריש לקיש מה היא דכלם ימותו כמו שהקשו למעלה נראה לו ודאי דהגמ' סבור דאין כאן קושיא והטעם דשאני חבית משום דמינכרא נפילתה ולהכי בחד סגי. ומה שאמר ואצטריך וכו' הוא מפני שהוקשה לו לגמרא דאע"פ דאיכא חילוק בין חבית של תרומה לעבודת כוכבים דהתם בעבודת כוכבים בעינן נפילה בתרתי והכא נפילה בחד מ"מ קשה דריש לקיש היה לו לומר דבריו על דברי רב נחמן ולומר אע"ג דהתם בעבודת כוכבים בעינן תרתי בתרומה בחד סגי אבל מדאמר דין בפני עצמו בתרומה וכן הטעם שהוא הך דנפל דאיסורא נפל וכו' משמע דשום חידוש הוא בתרומה יותר מבעבודת כוכבים ולכך הוצרך לתת צריכותא אבל לעולם דחבית בחד סגי וכאן בעינן תרתי. זה נ"ל ליישב קצת דברי רבינו ז"ל ולמה שהוקשה לנו איך מיישב דברי הגמרא במה שהוקשה לר"א מההיא דחכמים אפילו קרב וכו' אפשר דהמקשה סבור דע"כ האי דקאמר שנים שנים ר"ל שיקריב שנים שנים כפירש"י ז"ל דאי מאי דקאמר שנים ר"ל המוקרבים היאך אמר ר"א במשנה ראש אחד מהן אלא ודאי שהוא מה שיקריבו ולכך הקשה לו מחכמים וכפירש"י ז"ל. ותירץ לו רב ירמיה ואמר מהיכא תיסוק אדעתיה דמ"ש ר' אלעזר הוא העתיד ליקרב משום דאמר ר' אליעזר במתניתין ראש אחד וס"ל דמאי אחד דקאמר ר' אליעזר במתניתין הוא זוג אחד. זה נראה ליישב הפשט לדברי רבינו אמנם שאר הקושיות לא ידעתי מה אדון בהו:

הלכה יא

ומותר ליישב בצל וכו'. נראה דלא פסק אלא כלישנא קמא דבגמרא (דף מ"ח) ולא כבתרא ועיין בהר"ן ז"ל מה שהוא תירץ:

ואם יש לו דרך אחרת וכו'. רבינו לא הזכיר לא כאן ולא בהלכות שאר אבות הטומאה כשהזכיר שם טומאת עבודת כוכבים לא הזכיר אם עבר תחתיה טמא משום דבגמרא אמרו דהך מתניתין אתי כרבי יהודה בן בתירא דס"ל דתקרובת עבודת כוכבים מטמא באהל ואין הלכה כדבריו כמו שכתב בפירוש במשנה. ומה **שאמר ואם אין שם דרך אחרת וכו'** ולא חילק בין אדם חשוב לשאינו חשוב כבר הקשה זה הר"ן ז"ל. ואני אתרץ עם קושיא אחרת שיש לי דלמה לא הזכיר רבינו דהיינו דוקא כשהיא גוזלת את הרבים דהא דרב ששת בגוזלת הרבים היא אבל ודאי אינה גוזלת אסור. ונראה דהני תרי קושיי חדא מתרצא חברתה דרב ששת היא בגוזלת ומשום הכי דוקא באדם חשוב לא בעינן רץ אבל באינה גוזלת מעליא דרגא ולכולי עלמא בעינן רץ ורבינו הואיל ודבריו הם בין בגוזלת בין בשאינה גוזלת לכך לא חילק בין חשוב לשאינו חשוב דמ"מ רץ עדיף:

הלכה יב

אפרוחים שקננו בה ואין צריכים לאמן מותרים וכו'. בפרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ב) הקשו מרבי יוחנן דאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה מהא דקן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין בראשו של אשרה יתיז בקנה קס"ד כגון ששיברה ממנו עצים וקיננה בהם וקתני יתיז בקנה כלומר שיטול קנה וישליך עצים מן האילן וישרפו ותירצו הכא במאי עסקינן כגון דאייתי עצים מעלמא כלומר וגבי הקדש לא נהנין מדרבנן דילמא אתי לאתהנויי מעצי אילן ובאשרה לא גזור משום דבדילי אינשי מיניה. ורבי אבהו אמר ר' יוחנן מאי יתיז יתיז באפרוחים כלומר ולעולם מתניתין בדאיתבר מגופיה וכדפירש"י ז"ל. זו היא הסוגיא האמורה פרק כל הצלמים ובפרק ולד חטאת במעילה (דף י"ג וי"ד) יש שם סוגיא הפוכה שתירצו שם לא דאייתי עצים מעלמא והקשו על זה דא"כ היכא קאמר לא נהנין גבי הקדש ותירצו אלא בגידולין הבאים לאחר מכאן כלומר אלא ודאי ע"כ דאיתבר מגופיה וכ"ת אמאי מועלין הכא בגידולין הבאים וכו' איירי ה"נ מסתברא וכו' [מ"מ קשיא לרבי יוחנן] ותירצו רבי אבהו אמר רבי יוחנן לעולם דאייתי מעלמא כלומר מתניתין אפילו דאייתי עצים מעלמא ולעולם הקן בין גבי אשרה בין גבי הקדש אסור ומאי יתיז יתיז באפרוחים א"ל ר' יעקב לרבי ירמיה אפרוחים כאן וכאן וכו' זו היא שיטת השמועה אשר שם לפי פירוש התוספות. ורבינו כתב כאן גבי אשרה שהקן שבראשה מותר וגבי הקדש בהלכות מעילה פ"ה כתב קן שבראש האילן של הקדש שבנה אותו העוף מעצים ועשבים וכיוצא בהן כל הקן עם הביצים שבו ועם האפרוחים הצריכים לאמן אין נהנין בהן והנהנה לא מעל ע"כ. נראה משום שבקן של הקדש דאייתי מעלמא שלא נהנין שכן כתב שבנה אותן מעצים ועשבים ואפילו תאמר

דעצים היינו מגופיה עשבים ודאי היינו מעלמא כתב שלא נהנין מכל הקן ועוד קאמר והנהנה לא מעל ואי איתבר מגופיה ואמאי לא מעל וכ"ת בגידולין זה לא נתבאר בדבריו אלא ודאי דבעצים דאייתי מעלמא בהקדש לא נהנין וא"כ אפשר לומר לכאורה דפסק כסוגיא דכל הצלמים וכתירוצא דאמרו לא דאייתי עצים מעלמא ולא כתירוצא דר' אבהו ולה"ק דגבי הקדש לא נהנין משום דגזרינן דילמא אתי לאתהנויי מיניה אבל גבי אשרה יתיז בקנה. וקשה על זה חדא דאמאי לא הזכיר באשרה יתיז בקנה כלומר יתיז בידו ולא יקחנו בידו וכדהקשו בסוגיא דמעילה, ועוד כיון דהך קושיא הוי לר' יוחנן ור' אבהו אמר ר' יוחנן הוא תירץ בעד עצמו היה לו לפסוק כתירוצא דר' אבהו אמר ר' יוחנן ועוד דהוא פסק באפרוחים כאן וכאן וכו' והיינו כר' יעקב. ולפום ריהטא נראה זו ודאי דאתי כתירוצא דר' אבהו אע"פ שיש לדחות דלתירוצא קמא נמי הדין הוא אמת מכח הסברא מ"מ יותר נראה שהוא כר' אבהו. לכך נראה ודאי דרבינו פסק כר' אבהו וכ"ת כמאן ר' אבהו פסק אי כסוגיא דכל הצלמים הא לדידיה מתניתין דאיתבר מגופיה ועל דא קאמר דבהקדש לא נהנין וה"ה גבי אשרה אבל בדאייתי מעלמא בין גבי הקדש בין גבי אשרה מותרין והוא ז"ל כתב דבאייתי מעלמא גבי הקדש לא נהנין וגבי אשרה מותרין ואי כר' אבהו דסוגיא דמעילה הא איהו אמר שם דבדאייתי מעלמא בין גבי אשרה בין גבי הקדש הקן אסור והוא ז"ל כתב גבי אשרה דהקן מותר. ונראה לתרץ דרבינו מפרש פירוש אחר בסוגיא דמעילה דלא כפירוש התוס' והוא מרווח יותר ולדבריו יסכימו השתי סוגיות דהוא מפרש דכשאמר ר' אבהו לעולם דאייתי עצים מעלמא היינו ודאי דוקא דאייתי עצים מעלמא ומאי דפרכת ליה לישקליה מישקל אין ה"נ דהקן מותר ליטלו ביד גבי אשרה וכי קתני גבי אשרה יתיז היינו באפרוחים משום דהאפרוחים עכ"פ צריך לעלות ליקחם שהם נשמטים אחד לכאן ואחד לכאן והשתא מתניתין בדאייתי מעלמא ואתי כפשטה דגבי הקדש לא נהנין אבל גבי אשרה נהנין ובאפרוחים יתיז וקאמר ר' יעקב דבאפרוחים כאן וכאן מותרים וכו' השתא אתי שפיר אמאי תני גבי הקדש איסורא וגבי אשרה היתרא וכמו שהקשו התוספות לפירושם. ועוד דוחקים אחרים אשר לפירוש התוספות יתיישבו לפי דברי רבינו וכ"ת איך יתרץ קושיא דאי הכי שהקשה לעיל אמאי לא נהנין י"ל דודאי פשיטא ליה דלא נהנין משום דדלמא אתי לאתהנויי מאילן גופיה אבל גבי אשרה ליכא למיחש משום דברי ליה כמ"ש רש"י ז"ל בסוגיא דעבודת כוכבים ולא חש הגמ' לתרץ דמדקאמרה הגמ' ה"נ מסתברא דאי ס"ד דאייתי עצים מעלמא וכו' מדהוצרך לומר הוכחה אחרת זולת הוכחה הראשונה וכמו שהקשו התוספות ז"ל משמע דפשיטא ליה לגמרא דההוכחה הראשונה אפשר לדחותה ולהכי הוצרך לומר הוכחה

אחרת זולת ההוכחה הראשונה כדפרישית ולכך ר' אבהו לא חש לתרצה כיון שהגמרא כבר ראה הדחיה. ובזה יסכימו הסוגיות דבסוגית עבודת כוכבים דקאמר ר' אבהו ומאי יתיז יתיז באפרוחים וכו' ר"ל בדאייתי מעלמא ופליג אתירוצא קמא כלומר את אמרת בדאייתי מעלמא יתיז בקנה לענין הקן לעולם דאייתי מעלמא וע"כ מותר ומאי יתיז יתיז באפרוחים וכו' ובזה עלו דברי רבינו כהוגן דבקן של הקדש בדאייתי מעלמא כתב דלא נהנין משום דהכי קאמרה מתניתין וגבי קן אשרה כתב מותר משום דיתיז קאי לאפרוחים והקן מותר ליטלו בידו ולהכי לא הזכיר יתיז בקנה לענין קן גבי אשרה וכ"ת אמאי לא הזכיר יתיז לענין אפרוחים י"ל דמה שהצריכו יתיז באפרוחים הוא משום דאם לא יתיז עכ"פ צריך לעלות משום דנשמטין וזה ודאי פשיטא דאסור וכבר ביאר רבינו לקמן בפרק שמיני שהאשרה אסורה בהנאה ולהשתמש בה כלל אבל לגבי קן דיכול ליטלו בידו כמו שכתבו התוספות ודאי דיטלנו ולא גזרינן אטו עליה ולהכי לא הזכיר רבינו התזת קנה. זה נראה לי לתרץ דברי רבינו והוא פירוש נכון בעיני. אחר כך מצאתי בפירוש המשנה שכתב רבינו כלשון הזה והמאמר בהלכה זו אינו אלא בקן עצמו שבנאו העוף בעצים ועשבים ממקום אחר ולפיכך לא נהנין ולא מועלין כשהוא בשל הקדש אבל באשרה מותר ליקח אותו הקן מראש **האשרה ומ"ש יתיז בקנה** ר"ל שיתיז האפרוחים ואח"כ יקח אותם, ע"כ. הרי נראה משם דפסק כר' אבהו דיתיז האפרוחים ומפרש הפירוש שכתבתי:

הלכה יג

נטל ממנה עצים וכו'. בס"פ כל הצלמים (עבודה זרה מ"ט:) חדש יותץ ישן יוצן. ובפ' כל שעה אמרו דלמאן דאמר זה וזה גורם מותר בין חדש בין ישן יוצן. ועיין בבית יוסף סי' קמ"ב שהקשה על רבינו ותירץ דבריו עיין שם:

הלכה יד

ומותר ליטע תחתיה וכו'. שם בפרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ח:) משנה זורעים תחתיה וכו' ובמסקנא אמרו שם רבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר להו ופסקו שם הלכה כרבי יוסי:

הלכה טו

בשר או יין וכו'. שם (דף נ"ט) בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור מפני שהוא זבחי מתים ובגמרא (דף ל"ב:) והיוצא אסור וכו' מ"ט אי אפשר דליכא תקרובת מני ר' יהודה בן בתירא היא דתניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שמטמא באהל שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא

באהל אף תקרובת עבודת כוכבים מטמא באהל ע"כ. ואם תאמר א"כ רבינו איך פסק כהך מתניתין והא בגמרא אוקמוה כר' יהודה בן בתירא ולית הלכתא כותיה. וי"ל דהוא ז"ל מפרש כפירוש ר"ת דמאי דקאמר מני משום דהדר תני הרי הוא כזבחי מתים דמשמע דמטמא באהל אבל לענין איסור אכילה והנאה דמשתעי קרא לא פליגי רבנן עליה דרבנן מודו דאסור בהנאה ולהכי פסק הכי:

הלכה טז

המוצא כסות וכלים וכו'. שם בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נ"א ע"ב) מצא בראשו מעות כסות וכלים הרי אלו מותרים פרכילי ענבים וכו' וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור. ובגמרא אמר רב אסי בר חייא כל שהוא לפנים מן הקילקלין אפילו מים ומלח אסור חוץ לקילקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר אמר רבי יוסי בר חנינא נקטינן אין קילקלין וכו' ולכאורה נראה לפרש דפרכילי ענבים לא קאי אמצא בראשו אלא אפילו מצא אצלו ועל דא קאמר רב אסי דכי קאמר מתניתין דקרב לגבי מזבח אסור ואפילו שהוא דרך בזיון דומיא דרישא היינו לפנים מן הקילקלין וז"א אפילו מים ומלח כלומר שהוא דבר הקרב לגבי מזבח ואינו נוי אבל חוץ לקילקלין אפילו קרב לגבי מזבח של נוי אסור שאינו של נוי מותר. ורבינו כתב שתוך הקילקלין אפילו שאינו קרב לגבי מזבח. ולדידיה קשה מאי דאמרו בגמרא אפילו מים ומלח דמשמע דומיא דהני דהוי קרב לגבי המזבח. ועוד נראה דהוא ז"ל מפרש פרכילי ענבים דקאי ארישא והטעם משום דכיון דקאמר מעיקרא מצא בראשו מעות או כלים מותרים פרכילי ענבים וכו' משמע דפרכילי ענבים ארישא קאי דאי מלתא באנפי נפשא הוא הל"ל מצא פרכילי ענבים וכו' שהוא ענין בפני עצמו. ויש להקשות על דבריו דא"כ דבעינן ראשו כי אמרינן בפעור ומרקוליס דחוץ כבפנים דמי ע"כ נמי בעינן ראשו ואיך כתב הוא כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ וכו' דמשמע שהוא עמהם אצלו אע"פ שאינו עליו הא מכל מקום בראשו בעינן וכ"ת דס"ל דבפנים לא בעינן ראשו דקרב לגבי המזבח מנין לו כן הא בגמרא לא אמרו אלא אפילו מים ומלח שאינו דבר של נוי אבל מ"מ ראשו בעינן. ועיין בבית יוסף שהוא פירש דברי רבינו באופן שיתורץ כל זה. ומ"ש במשנה מצא בראשו לא קאי אמתניתין דלעיל כמו שפירש"י ז"ל דקאי אמרקוליס דלפי המסקנא לא קאי אלא אשאר עבודת כוכבים x:

הלכה יח

מרחץ שיש בה וכו'. שם במשנה (דף מ"ד ע"ב) אמרו שלשה טעמים. האחד אני לא באתי בגבולה היא באה בגבולי. השני אין אומרים נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי וכו'. השלישי

אם נותנין לך ממון הרבה וכו' זו עומדת על הביב וכו'. ורבינו כתב השני טעמים וז"ל מפני שהיא נעשית שם לנוי ולא לעבודה וכו' והיינו הטעם שאמר אין אומרים נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי אלא אומר נעשה אפרודיטי נוי למרחץ. **ומ"ש ולא בזמן שמבזין וכו' כגון זו שעומדת על הביב וכו'**, הוא הטעם האחר. והטעם של אני לא באתי בגבולה היא באה בגבולי לא הוזכר בדברי רבינו והוא תימא ועוד שאלו השני טעמים עירב ועשה מהם טעם אחד: **ונראה** שהוא מפרש שמה שאמרו במשנה דבר אחר אם נותנין לך ג"כ הוא להביא ראיה שהיא נעשית לנוי ואמר אפרודיטי נוי למרחץ ואמר לו הנה לך ראיה שהרי אם נותנין לך ממון הרבה וכו' אלא ודאי שעכ"פ צריך אתה לומר שהיה שם לנוי והשתא אתי שפיר שכתב הרמב"ם ז"ל הטעם של דבר אחר וכו'. זה נ"ל בדעתו ז"ל:

פרק ח

הלכה א

כל שאין בו תפיסת יד אדם וכו'. שם בפרק כל הצלמים במשנה (דף מ"ה) עובדי כוכבים העובדים את ההרים וכו'. נראה שמה שאמר ולא עשאו אדם הוא פירוש לאין בו תפיסת אדם שהכל דבר אחד הוא:

ואת המעיינות הנובעים לרבים וכו'. ממה שכתב רבינו נובעים לרבים וכו' משמע דאתא לאפוקי של יחיד כנראה שפסק כרבי יוחנן דאמר בפרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ט) מים של רבים אין נאסרין דאל"כ למה כתב לרבים אפילו דיחיד נמי אלא ודאי דכוונתו כך ותימה הוא זה דא"כ למה כתב שמפני שאין בו תפיסת יד אדם מותר שכן כתב לפיכך עובדי כוכבים העובדים וכו' וכל הני דקא חשיב הוא משום שאין בהם תפיסת ידי אדם הא במים של רבים אפילו בטפחינהו בידיה דיש בו תפיסת ידי אדם אינן אסורים כדאמרו שם בגמרא דכן הקשה ר' יוחנן לריש לקיש והר"א ז"ל בהשגות השיגו בענין זה בסמוך במה שכתב רבינו ואם מים של רבים אינן נאסרין וכו' כלומר שהיה לו לפרש אבל הקושיא שהקשיתי היא יותר גדולה דהא משמע כאן דפסק כוותיה דר' יוחנן וא"כ איך כתב לפיכך וצ"ע:

בד"א בבהמת עצמו וכו'. כתב הראב"ד אינו כן אלא אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו'. והסוגיא בחולין סוף פ' השוחט (חולין דף מ') כך היא אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה וכו' ר"נ ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואמרי שם כתנאי עובד כוכבים שנסך יינו של ישראל וכו' ואמר שם ור"נ וכו' אמרי (לך) אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו

ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעוריה קא מכוין, כלומר דלדידיה לא הוי כתנאי משום דאינהו איירי בישראל ואפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו מודה בישראל דהוי פלוגתייהו דאינו אוסר. ורבינו פסק כר"נ ולא חלק כאן החילוק שבין עובד כוכבים לישראל מפני שסמך על מה שכתב בהל' שחיטה כמו שכתב הרב בית יוסף ז"ל. אבל דברי הראב"ד ז"ל הם תמוהים דאיהו פסק כרב משום דבסוגיא דעבודת כוכבים פרק ר' ישמעאל מייתי לה בסתמא כדמשמע מדבריו א"כ איך כתב בעובד כוכבים דוקא או בישראל מומר הא זו היא סברת ר"נ דרב הונא אפילו בישראל קאמר אדם אוסר דהא ר"נ משום הכי קאמר דלא הוי כתנאי וא"כ נראה דפליג מדידיה אדידיה. וכבר עלה בדעתי תירוצים דחוקים בזה ומפני שלא ישרו בעיני איני כותבם וצ"ע:

הלכה ה

היה הכותל שלו ושל עכו"ם וכו'. פ' כל הצלמים (ע"ז דף מ"ז) היה שלו ושל עכו"ם נדון מחצה על מחצה וכו'. רבינו מפרש נדון מחצה על מחצה כלומר מחצית הכותל כלומר האבנים והעצים והעפר אסור בהנאה והשאר מותר שהם שלו כלומר אם מכיר אבניו ועציו אבל אם מעורב הכל אסור ודאי וכן נראה מהירושלמי שהביא הרב ב"י ז"ל אבניו עציו וכו' ירצה דמחצית של עבודת כוכבים אבניו עציו ועפרו אסור וכו' ואם מכיר את שלו נוטלם כדפרישית:

הלכה ט

עבודת כוכבים של ישראל אינה בטלה לעולם וכו'. כלומר לענין חלק הישראל אבל לענין חלק העובד כוכבים בטיל דהא בגמרא פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ג) לכולהו לישני אמרו דבטל אדנפשיה. ויש דקדוק כאן בדברי רבינו דבפרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ד:) משמע בסוגיא דלרבנן דסברי אילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר אצטריכא ליה קרא דואבדתם את שמם לכנות לה שם וכיון דרבינו פסק בפרק זה כרבנן שכן כתב אילן שנטעו מתחלה שיהא נעבד וכו' א"כ למה לא הזכיר דין דלכנות לה שם:

הלכה י

או ישראל שאינו צורף. בפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ג.) אמרו חד אמר מחלוקת בצורף עובד כוכבים אבל בצורף ישראל דברי הכל ביטל וחד אמר בצורף ישראל מחלוקת ויש שפסק כמ"ד בצורף ישראל ובין צורף ישראל ובין צורף עובד כוכבים לא ביטל. ורבינו פסק לקולא ונתן הר"ן טעם לדברי רבינו ז"ל. ול"נ טעם אחר משום דאפילו למ"ד בצורף ישראל מחלוקת איכא ספיקא אחרינא דדלמא בין בזו ובין בזו מחלוקת והרי אמר רבי נראין דברי כשמכרה לחבלה וכו' שפירושו דנראים דבריו לשומעי

מחלוקתי כשמכרה לחבלה דהיינו צורף ישראל וכיון דנראין דבריו לשומעי מחלוקתם ודאי דהלכה כוותיה ואם כן חזר הדבר להיות ספק ספיקא ולקולא ספק אי כמאן דאמר בצורף ישראל ספק כמאן דאמר בצורף עובד כוכבים מחלוקת ואת"ל בצורף ישראל מחלוקת ספק אי בין בזו ובין בזו ורבי אמר שנראין דבריו לשומעי מחלוקתם וא"כ הוי מותר לצורף ישראל ולכך פסק רבינו לקולא. ומה שאמר דלישראל שאינו צורף אסור משום דהוא סבר דמאי דאמרו בגמרא אבל בצורף ישראל דברי הכל ביטל הוי דוקא צורף דלא כפירוש התוספות וכ"ת א"כ איך יתרץ קושית התוספות דמה שהקשו בגמ' מהאי דהלוקח גרוטאות ודילמא ההיא איירי בשאינו צורף יש לומר דסבר דסתם לוקחי מתכות צורפים הם כדפירש"י ז"ל וא"כ ודאי דמה שאמר הלוקח ודאי דהוא צורף. ואפשר דרש"י ז"ל ג"כ סבירא ליה כרבינו ולכך כתב סתם לוקחי מתכות צורפים הם והרב בית יוסף לא הבין כן אלא שרש"י סבר כפירוש התוספות:

הלכה יא

ואם היתה של פרקים וכו'. בסוף פרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ט:) אמרינן והכא בעבודת כוכבים של חוליות וכו' ורבינו כדי דלא ליתי רב דקי"ל כוותיה לגבי שמואל דלא כרבי יוחנן דאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה דקי"ל כוותיה מש"ה מפרש הוא ז"ל דמה שאמר רב דהיכא דהדיוט יכול להחזירו צריך לבטל כל קיסם וקיסם אבל אם אינו יכול להחזירו לא לאו למימרא דאינה צריכה ביטול כלל דהא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה הוי והיא אסורה כרבי יוחנן אלא שצריך לבטל אבר אחד בלבד. והר"א ז"ל בהשגות תירץ דברי רב בענין אחר דאתי כרבי יוחנן ואמר דהך עבודת כוכבים של חוליות הוי שברי שברים ומפני כך כשהדיוט יכול להחזירה הוא צריך לבטל אבל כשאינו יכול להחזירה אינו צריך ביטול דרבי יוחנן לא אמר דעבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה אלא בשברים אבל בשברי שברים מותרים:

הלכה יב

מזבח עבודת כוכבים. שם בפרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ג) אמרו שם בימוס שנפגם מותר מזבח שנפגם אסור ואפילו למאן דאמר עובדין לשברים הני מילי עבודת כוכבים כיון דפלחה זילא בה מילתא לבטולה אבל הני שקיל להאי ומייתי בימוס אחרינא תניא כוותיה דרבי יוחנן וריש לקיש בימוס שנפגם מותר מזבח שנפגם אסור עד שינתץ רובו ע"כ. וכתב רבינו שינתץ רובו בידי עובדי כוכבים. והרב"י ז"ל כתב דטעמו דאי לא הוי ביד עובד כוכבים אלא מאליו הוי עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ואנן קי"ל דאסורה כרבי יוחנן. וקשה לי דהא אמרי בגמרא גבי בימוס דאפילו למ"ד עובדין

לשברים הני מילי עבודת כוכבים אבל הני שקיל להאי וכו' וא"כ אפילו שלא יותץ ביד עובד כוכבים הוי לן למשרי ולא דמי לעבודת כוכבים דכיון דפלחה זילא בה מילתא כי היכי דאמרי בגמ' גבי בימוס וה"נ אמרינן גבי מזבח דלא דכיון דהוא תשמיש של עבודת כוכבים שקיל להאי ומייתי בימוס אחרינא וא"כ קשה דלמה כתב רבינו בידי עובד כוכבים וצ"ע:

פרק ט

הלכה א

שלשה ימים וכו'. ריש פרק לפני אידיהן תנן לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן. ורש"י ז"ל פי' דהוי מקח וממכר וכן נראה שמפרש רבינו ז"ל ור"ת ז"ל פי' בענין אחר. ונראה מדברי רש"י ז"ל שם בגמרא (דף ו'.) שכתב גבי ברייתא דדבר שאינו מתקיים מוכרין להם אבל אין לוקחים מהם ופירש שם דמרווח ליה שמתוך שאינו מתקיים מתאוה הוא למוכרה משמע דדבר המתקיים מותר ליקח מהן וכן כתב לקמן גבי עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ופירש הוא ז"ל ביום אידם וכתב אי משום שנושא ונותן ביום אידם הני מילי לזבוני אבל למזבן מנייהו דבר המתקיים שרי ורבינו כתב דאסור ליקח ולמכור דבר המתקיים ודלא כרש"י ז"ל וההיא דחנויות מעוטרות יתרץ כתירוץ התוס' דלא איירי ביום אידם אלא ביריד שעשו להניח בו מכס:

וללוות מהם וכו'. הכל מפורש שם במשנה ובגמרא זולת מ"ש או על המשכון דודאי דכל שכן הוא ממלוה בשטר דהוא מוכח יותר והכי איתא בירושלמי:

במה דברים אמורים בארץ ישראל. שם (דף י"א:) אמר שמואל בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד ופירש"י ז"ל אין אנו יכולים להעמיד עצמינו מלישא ולתת עמהם שביניהם אנו יושבים ופרנסתנו מהם ועוד משום יראה ע"כ. וכפי טעם זה משמע דדוקא בזמן שישראל במלכותם ושרויים על אדמתם אז אסור בכ"מ אבל עתה שאנו בגלות מותר בכל מקום לפני אידיהן וא"כ נראה (לפי) שאין הדבר תלוי לא בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ וא"כ קשה על רבינו ז"ל שתלה הדבר בכך. ונראה שהוא ז"ל מפרש דאותם שבחוץ לארץ לאו עובדי כוכבים הם ומפני כך לא אסר אלא יום אידם בלבד. וזהו שאמר בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד כלומר בח"ל:

עבר ונשא ונתן וכו'. **והנושא ונותן ביום חגם וכו'**. שם (דף ו' ע"ב) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש ואע"ג דתניא כוותיה דריש לקיש דאפילו באידיהן נשא ונתן מותר מכ"מ

פסק כר' יוחנן דנשא ונתן אסורה ביום אידם משום ההיא דהחולץ תלת דהלכתא כריש לקיש ולא חשיב האי וכמו שכתבו שם התוספות:

הלכה ב

ואסור לשלוח דורון וכו'. בפ' השוכר את הפועל (עבודה זרה דף ס"ד) ר"י שדר ליה קורבנא לאבי דורנא ביום אידם אמר ידענא ביה דלא פלח לעבודת כוכבים:
וכן עובד כוכבים ששלח וכו'. פ' לפני אידיהן (עבודה זרה דף ו':) בגמרא משמע דצריך לזורקו בפניו כלאחר יד וכבר תמה הרב"י למה לא הזכירו רבינו וצריך עיון:

הלכה ג

היה אידם של אותן וכו'. שם אסיקו בגמרא הן בלא אידיהן:

הלכה ה

יום שמתכנסין בו וכו'. שם (דף ח'.) ואלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדיא וסטרנורא וקרטיסים ויום גינוסיא של מלכים ויום הלידה וכו' יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא מבית האסורים ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד ע"כ במשנה. ובגמרא (דף י'.) אמרו מאי יום גינוסיא אמר רב יהודה יום שמעמידים בו את המלך והקשו על זה ותירצו אלא מאי יום גינוסיא יום הלידה כלומר יום שנולד המלך שהרי יום גינוסיא של מלכים קאמר והקשו על זה והא תניא ויום גינוסיא ויום הלידה ואמרו במסקנא אלא מאי יום גינוסיא יום שמעמידים בו וכו' ולא קשיא ע"כ. והראב"ד ז"ל בהשגות משמע ליה מהך סוגיא דיום הלידה דמתניתין הוא יום לידה של מלך וטעמו דבגמרא פירשו יום גינוסיא של מלכים שהוא יום הלידה כלומר יום הלידה של מלך. והקשו על זה מדהזכיר אח"כ יום הלידה דמשמע ליה לגמרא דיום הלידה היינו לידה של מלך וס"ל ז"ל דהויא כיום איד קבוע יום לידה של מלך כמו יום גינוסיא ואסור לפניו שלשה ימים כמו סטרנורא וקלנדא וכו' שהזכיר קודם:
ולשון המשנה מוכיח שהזכיר קודם לפני אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא וכו' והזכיר אלו עמהם אבל השאר שהזכיר אח"כ שהוא תגלחת זקנו וכו' אלו בין שיהיה של מלך בין שיהיה של הדיוט אינו יום איד קבוע ועל אלו קאי מה שאמר במשנה אינו אסור אלא אותו היום בלבד אבל מה שהזכיר קודם ודאי שהוא אסור לפניו שלשה ימים. ומה שאמר ואותו האיש בלבד קאי אכולהו כלומר אפילו אמה שהזכיר קודם דהיינו למעוטי משועבדיו כדאמרו שם בגמרא א"כ ואפילו ביום אידם אינן אסורין אלא עם העושים האיד אבל לא עם המשועבדים להם. ורבינו לא כתב כן אלא שיום הלידה ויום המיתה

הכל הוא לכל אדם ואלו אידיהן דקאמר אקלנדא וסטרנורא קאי אבל מיתה ולידה של כל אדם היא:

וכל מיתה ששורפין בה כלים וכו'. שם במשנה ופסק כרבנן:

אין יום החג אסור וכו'. שם בגמרא (דף ח':) עיר שעשתה קלנדא מחלוקת רבי יוחנן ור"ל ופסק כר' יוחנן דקאמר אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד משום דתניא כוותיה:

הלכה ו

דברים שהם מיוחדים וכו'. שם (דף י"ג:) משנה אלו דברים אסורין למכור וכו' והכל מפורש שם בגמרא ושם במשנה אמרו ותרנגול הלבן רבי יהודה אומר מותר למכור לו תרנגול לבן בין התרנגולים. וכתב הרב"י תימה הוא דפסק רבינו כר' יהודה וכתב דהטעם משום דבגמרא (שם י"ד:) בעי רב אשי תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקיל ויהבו ליה לבן ושקיל וכו' והך בעיא הוי לר' יהודה כדפירש"י ז"ל. וכיון דבעי רב אשי אליביה ודאי דהלכתא כותיה ולכך פסק רבינו כך. ועדיין קשה לי על רבינו למה לא הזכיר כלל מהבעיא. ועוד למה לא הזכיר בדין התרנגולין אפילו זה וזה מותר לרבי יהודה כלומר שהזכיר לבן ושחור. ועוד למה לא הזכיר מימרא דרבי חייא דתרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן כמו שאמרו שם בגמרא ואין עליו חולק ולא ידענא טעמא. עוד בגמרא ומכלן מוכרין להם חבילה ולא הזכירו רבינו ז"ל וכבר תמה על זה הרב"י וגם על זה צ"ע:

הלכה ז

כגון לבונה זכה. שם בגמרא (דף י"ד.) אמרו לבונה אמר ר' יצחק אמר רשב"ל לבונה זכה. והטור כתב בין זכה בין שאינה זכה ואולי היה לו גירסא אחרת בגמ':

הלכה ח

כשם שאין מוכרין וכו'. שם במשנה (דף ט"ז.) אין מוכרין להן דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים. ושם בגמרא אמרו אמר רב חנן בר רבא אמר רב חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס אבל לא למכירה והקשו עליו תנן אין מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי וקשיא לרב דאמר מוכרין ותירצו בארי שבור ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אסור בכל ענין רב אשי אמר סתם ארי שבור הוא אצל מלאכה כלומר מתניתין ר' יהודה היא דמתיר בשבורה אבל רבנן דאסרי בשבורה אסרי נמי בארי אע"ג דלית ביה נזק לרבים כלל ע"כ בגמרא. ובמחלוקת רבנן ור' יהודה פסק רבינו בהלכות שבת פרק עשרים כרבנן שכתב שם אסרו חכמים למכור בהמה גסה וכו' אפילו שבורה אין מוכרין וכו'. גם פסק שם

כרב דחיה גסה למכירה שכתב שם ובכל מקום אין מוכרין להם חיה גסה כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה וכו' וא"כ הך מתניתין שאין מוכרין להן דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק הוי דלא כהלכתא דלרבנן למה לי טעמא משום נזק אפילו באריה תרבות נמי אסור וא"כ קשה איך פסק רבינו כאן כהך מתניתין ושם פסק כרבנן ורב. ונראה לומר דמה שכתב רבינו כאן כגון דובין וארויות וכל דבר שיש בו נזק לאו למימרא דדובים וארויות מטעם נזק הוא דאסר דאפילו בלא טעמא דנזק הוי ארי תרבות אסור כדכתב בהלכות שבת אלא מאי דכתב כאן דובין וארויות לדוגמא נקטיה להודיענו הדבר שיש בו נזק שהוא האריות והדובין ולא כתב שיש בו נזק אלא משום השאר שהזכיר כלי זיין וכבלים וכו' דהוי דוקא דאית בהו נזק אבל אי לית בהו נזק לא ומתניתין דלא הזכיר כלי זיין וכבלים וכו' אלא הדובין והאריות לבד קשיא ליה לגמרא משום דודאי כיון דלא הזכיר הני ותני שיש בו נזק לרבים משמע דאתא למעוטי ארי תרבות דלית ביה נזק אבל רבינו ז"ל שהזכיר השאר לא כתב יש בו נזק אלא למעוטי השאר היכא דלית ביה נזק:

וכל שאסור למוכרו וכו'. שם (דף ט"ז) מפורש הכל בגמרא:

הלכה ט

היו ישראל שוכנים וכו'. שם (דף ט"ז) והאידנא דקא מזבנינן אמר ר' אשי לפרסאי דמגנו עילוון:

עיר שיש בה וכו'. משנה שם (דף י"א:) ובגמרא היכי דמי חוצה כגון עטלוזא של עזא. ופירש"י עיר של פלשתים והיה בה עבודת כוכבים והיה חוצה לה ישוב סמוך לעיר מאד. ובהשגות אמר אברהם בתוספתא וכו' מפני חשש משא ומתן ע"כ. כוונתו להשיגו לרבינו שלמה לא גילה דבריו שאינו אלא ביריד ומשא ומתן עמהם כלומר ודוקא לישא וליתן עמהם ולא להלוך שם לבד. וזהו דוקא לפני האיד ביריד אבל ביום האיד אפילו להלוך שם אסור מפני חשש משא ומתן. זה נראה כונתו והשיג על רבינו שסתם דבריו. או יהיה כונתו בתוספתא מפרש שהוא ביריד ומשא ומתן כלומר שאין האיסור בא אלא מחמת המשא ומתן ואפילו להלוך כלומר וכי תימא דיהא מותר להלוך לזה אמר שאפילו להלוך אסור ביום האיד מפני חשש משא ומתן ומה שהזכיר ביום האיד כלומר שאע"פ שהוא יום האיד האיסור אינו אלא מפני משא ומתן כלומר שמא ישא ויתן עמהם:

הלכה י

במה דברים אמורים בזמן שהדרך מיוחדת. שם פ' לפני אידיהן במשנה (דף י"א ע"ב) מהו לילך לשם בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור ואם היה יכול להלוך בה במקום אחר מותר ופירש"י מהו להלוך שם לאותה העיר ביום איד שלהם לספר עם אחד מבני

העיר דלישא וליתן אסור שהרי אמרו חוצה לה מותר ותוכה אסור. בזמן שהדרך מיוחדת וכו'. כלומר שמאותה העיר אשר שם העבודת כוכבים אין שם דרך ללכת משם לעיר אחרת אז ודאי זה אסור דודאי נראה כהולך לאותה העיר אבל אם היה מאותה העיר דרך למקום אחר מותר דהרואה שהוא הולך לעיר שיש בה עבודת כוכבים אומר שהולך לשם כדי ללכת משם לעיר אחרת זהו תורף פירש"י x. ורבינו מפני שהוקשה לו לשון המשנה שאמר מהו לילך לשם דאיך אפשר לומר כן והרי כבר אמר ברישא תוכה לה אסור ולא רצה לפרש כפירש"י ז"ל שר"ל ללכת לספר שם עם אחד מבני העיר לכך פירש דמהו ללכת לשם רוצה לומר לעבור שם ללכת לעיר אחרת כלומר הוא הולך מירושלים לצפת ולוד באמצע הדרך אשר שם העבודת כוכבים ואמר שבזמן שאין שם דרך אחר לצאת לצפת אלא שע"כ שיעבור בלוד אז ודאי אסור מפני שאפשר שזה נקרא נהנה מאותו הדרך שלא היה יכול לעבור בדרך אחר אבל כשיש לו דרך אחר ובדרך מקרה הלך כאן אינו כלום דלא אית ליה שום הנאה שהרי היה יכול ללכת בדרך האחרת. א"נ טעמו שכשיש דרך אחר לזו העיר שיצא משם לא יחשדוהו שעובר בעיר שיש בו עבודת כוכבים שיאמרו שילך בדרך האחר אבל כשאין שם דרך אחר יחשדוהו ובודאי שיאמרו ראו שפלוני עובר בעיר שיש בה עבודת כוכבים. שעל כל פנים ללכת לצפת צריך לעבור בלוד, והראשון נכון:

הלכה יב

עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות וכו'. שם במשנה (דף י"ב) ובארתיו למעלה:

הלכה יג

המוכר ביתו וכו'. בפ' השולח (גיטין דף מ"ד.) אמר המוכר ביתו לעובד כוכבים דמיו אסורין ופירש"י שהוא לעבודת כוכבים. ורש"י ז"ל מפרש שהוא מוכר ביתו בארץ ישראל לעובדי כוכבים שנותן להם חניה. ובהשגות אמר אברהם ואם הקדימו לו דמיו וכו' ורבינו לא ביאר כלל מכל זה:

הלכה יד

הולכין ליריד וכו'. כל זה נתבאר שם בגמרא:

הלכה טו

עובד כוכבים שעשה משתה לבנו וכו'. שם (דף ח'.) ודקדק הרב"י מדקאמר רבינו הואיל ובמסיבת העובדי כוכבים וכו' דמשמע דאם אכלו במסיבה בפני עצמן מותר:

הלכה יז

ההולכין לתרפות כו'. שם (ע"ז דף כ"ט: ל"ג.) ופירש הר"ר שמעיה שהוא מקום טנופת כמו בית התורף. ורש"י ז"ל פי' לטעות עכו"ם למרחוק. וכל זה שכתב רבינו נתבאר שם:

הלכה יח

ומפני זה נושאין ונותנין וכו'. אע"ג דשם (דף ל"ג.) אמרינן דעכו"ם אימור חמרא זבין גלימא זבין כבר כתב בהלכות דהיינו למאן דאמר דמי עכו"ם ביד העכו"ם אסורין אבל אנן קיימא לן דעכו"ם ביד עכו"ם דמיהן מותרין לא צריכנא האי טעמא וכך הם דברי רבינו ז"ל. ודע דדין העכו"ם ההולך לתרפות בהליכה אסור ובחזרה מותר וההולך ליריד בין בהליכה בין בחזרה מותר ואע"פ שלא נתבאר יפה בדברי רבינו ז"ל מבואר שם בגמרא וכן הוא מתבאר מכלל דבריו:

פרק י

הלכה א

אין כורתין ברית וכו'. נראה דזה איירי כשידינו תקיפה ואנו עושין מלחמה עמהן כמו שנתבאר בהל' מלכים אין כורתין שלום אלא יהרגו אם לא ירצו שלא לעבוד עכו"ם. **ומ"ש אם ראה אדם עכו"ם לא מעלין וכו'** היינו בזמן הזה ואין ידינו תקיפה ולפיכך לא מעלין ולא מורידין:

אבל המוסרין והאפיקורוסין וכו'. בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף כ"ו.) אמרי תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן העכו"ם והרועים בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אבל המינין והמסורות היו מורידין ולא מעלין אמר ליה אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומרים ואת אמרת (מומר) מורידין סמי מכאן מומר. והקשו ולישני ליה כאן במומר אוכל נבלות לתאבון כאן במומר אוכל נבלות להכעיס. קסבר אוכל נבלות להכעיס מין הוא ובתר הכי איתמר מומר פליגי רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר וחד אמר להכעיס (מין וחד אמר אפילו להכעיס) נמי מומר הוא (ולא אפיקורוס) , ע"כ. ורבינו מדלא הזכיר כאן מומרים משמע לכאורה דס"ל דאוכל נבלות להכעיס אפיקורוס הוא דאל"כ למאן דאמר אוכל נבלות להכעיס מומר הוא לא סמי מכאן מומר דכאן במומר אוכל נבלות להכעיס וכאן במומר אוכל נבלות לתאבון ומדלא הזכיר מומר משמע דכמאן דאמר אפיקורוס ס"ל. וזה תימא שבהלכות תשובה פ"ג כתב רבינו ז"ל שנים הם המומרים המומר לעבירה אחת וכו' וסיים שם והוא שיעשה להכעיס אלמא דלהכעיס מומר הוי מדהזכירו עם המומרים ולא הזכירו עם האפיקורוסים שהזכיר קודם חמשה

נקראין אפיקורוסין וכו' א"כ נראה דפסק שם כמאן דאמר אפיקורוס הוא עובד עכו"ם וקשה לרבינו מדידיה אדידיה. מיהו לזה י"ל דודאי דהוא פסק כמאן דאמר אוכל נבלות להכעיס מומר הוא ואע"פ שלא הזכיר כאן מומר סמך על מה שכתב סוף פרק י"א מהלכות עדות שכתב שם המוסרין והאפיקורוסים והמומרים לא הצריכו חכמים למנותם בכלל פסולי עדות שלא מנו אלא רשעי ישראל אבל אלו המורדין הכופרין פחותים הם מהעכו"ם שהעכו"ם לא מעלין ולא מורידין ויש לחסידיהם חלק לעוה"ב ואלו מורידין ולא מעלין ואין להם חלק לעוה"ב. הרי שהזכיר המומרין והמורדין שמורידין ולא מעלין. ואכתי קשה לי במ"ש רבינו בהלכות תשובה שנים הם המומרים וכו' וסיים במומר הראשון והוא שיעשה להכעיס דאיך כתב כן הרי אפילו למאן דאמר מומר להכעיס מומר הוא לא קאמר אלא אפילו מומר להכעיס דכל שכן לתאבון דהוי מומר א"כ איך כתב והוא שיעשה להכעיס הא לתאבון נמי מומר הוי וצ"ע:

הלכה ג

אין מוכרין להם בתים ושדות בא"י וכו'. שם פ' לפני אידיהן (עבודה זרה דף כ"א:) ופסק כר"י. **ומ"ש מפני שיש בו שתים וכו' מפקיעה מן המעשרות וכו'**, ע"כ צ"ל שהוא מפרש מה שאמרו בגמרא מפקיעה מן המעשר כפירוש יש מפרשים שכתבו שם בתוס' דאתיא אפילו למ"ד אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מיד מעשר מ"מ חשובה הפקעה מה שהיה עתה ביד עכו"ם והוא זורעה שאינו מפריש ממנו מעשר דאי מפרש כפירוש התוס' שפירשו דאתיא כמ"ד יש קנין לעכו"ם בא"י קשה לרבינו מדידיה אדידיה שהרי הוא ז"ל פסק בהלכות תרומות פ"ה דאין קנין לעכו"ם בא"י וכאן כתב שמפקיעה מן המעשר אלא ודאי שכונתו כמו שפירשתי:

הלכה ד

אף במקום שהתירו וכו'. משנה שם (דף כ"א.) ואמרו בגמרא מכלל דאיכא דוכתא דלא מוגרי וסתמא כר"מ דאי לר' יוסי בכל דוכתא מוגרי ע"כ. וא"כ קשה לכאורה על רבינו דכיון דהוא פסק כר' יוסי איך כתב לשון זה שהוא מורה כר"מ. ונראה דיש לפרש גם לשון זה לר' יוסי וה"ק שמפני שבארץ אסור להשכיר שדות והתיר להשכיר בתים והכא קאמר אף בדבר שהתירו דהיינו הבתים לא התירו אלא לבית דירה ולא חשש רבינו שנטעה בדבריו שהוא ז"ל פסק בפירוש כר' יוסי ולכך תפס לשון המשנה כדפרישית:

ואין מוכרין להן פירות וכו'. שם (דף י"ט) ופסק כר"י:

וכן אסור לספר וכו'. שם (דף כ'):

הלכה ה
מפרנסים עניי וכו'. בגיטין פרק הנזקין (גיטין דף ס"א):

פרק יא

הלכה א
אין הולכין וכו'. כל זה ביאר הרב בית יוסף יפה ביורה דעה סימן קע"ח:

הלכה ד
אין מנחשים וכו' הואיל ונפלה פתי וכו'. ברייתא פ' ד' מיתות בסנהדרין (דף ס"ה ס"ו):
וכן המשים סימנין וכו'. פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ה:) אמרו שם רב הוה קא אזיל לבי רב חנין חתניה חזי מברא דקא אתי לאפיה אמר מברא קאתי לאנפאי יומא טבא לגו וכו' ואמרו שם דרב לא אכל וכו' ושאלו מ"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים אלא דנחיש כלומר מפני שאמר מברא אתא לאנפאי יומא טבא לגו ולכך לא אכל מיניה דהוה אסירא והקשו והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש ותירצו אלא סעודת הרשות הוה ע"כ ומפרשו רבינו לענין איסורא. והראב"ד ז"ל בהשגות מפרש דודאי לענין איסורא אינו אסור אלא כמו פתי נפלה מפי כו' וכיוצא בדברים הנזכרים בברייתא אבל אלו מותרים. ומה שאמרו בגמרא כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול ה"ק אם לא עשאו מתחילה לסימן כמו שאמר יונתן בן שאול שאמר אם יאמרו עלו ועלינו אע"פ שאירע להם כך שהיו אומרים להם עלו שהיה דבר טוב לא היה סימן להסמך עליו. ולדבריו קשה מה שאמרו בגמרא אלא דנחיש דמשמע דמשום דאסור משום הנחש שאמר מברא אתי לאנפאי וכו' לא אכליה ועל דא קא מקשה כל נחש וכו' משמע שאם כאליעזר עבד אברהם הוה אסור. ועיין בפירוש הרד"ק ז"ל לספר שמואל דשם יישב הפשט לדעת הראב"ד ז"ל ומה שהקשה על רבינו דאיך אליעזר ויונתן עשו נחש כבר תירצו התוס' זה שם בפרק גיד הנשה:

הלכה ה
מי שאמר דירה זו שבניתי וכו'. גם זה ביאר יפה הרב"י בספר יורה דעה סימן קע"ט. והראב"ד ז"ל בהשגות מפרש דכל זה לא נאמר לענין איסורא אלא לענין אם ראוי לסמוך על הסימנין אלו ורואיתו שאמרו בגמרא והוא דאיתחזק תלתא זימני דמשמע דכיון דהוחזק שלש פעמים ראוי לסמוך דאי לענין איסורא מה לי איתחזק. ורבינו ז"ל מפרש אע"פ שאין בהם איסור נחש כלל וא"כ משמע דלא הוי סימן כלל מ"מ סימן טוב הוי ואמרינן בגמרא דדוקא הוי סימן טוב היכא דאיתחזק תלתא זמני:

וכן השואל לתינוק. מפרש רבינו ז"ל שאומר לתינוק פסוק לי פסוקיך. וא"ת איך אמר שם והוא דאיתחזק שלש פעמים דכתיב יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימן תקחו. ולדעת רבינו לא יתיישב בשלמא אם מפרש דתינוק ר"ל מעת שנולד לי תינוק זה אתי שפיר דה"ק יעקב מעת שנולד לי בנימן אירעו לי אלו השלש רעות שיוסף איננו ואת בנימן תקחו וכמו שפירש שם הרד"ק ז"ל בספר שמואל אבל לפירוש רבינו שמפרש שאומר לתינוק פסוק לי פסוקיך מה ראיה היא זו לתינוק כלל. ונראה דמה שאמר והוא דאיתחזק תלתא זמני הכונה לומר אין הרע רע ולא הטוב טוב אא"כ בא שלש פעמים. והביא ראיה שאין הרע רע אא"כ בא שלש פעמים שנאמר יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו:

הלכה ז

אסור לקסום ולשאול וכו'. בכאן קיצר רבינו שהי"ל שאם עשה מעשה השואל על פיו לוקה כמו שכתב למעלה גבי מנחש אלא שסמך על מה שכתב שם:

הלכה ט

אסור לעונן וכו' האוחז את העינים וכו'. דברי רבינו תמוהים שכאן כתב שכשאוחז את העינים לוקה ולגבי מכשף כתב אבל האוחז את העינים והוא שיראה שעשה ולא עשה לוקה מכת מרדות וכו'. ועוד קשה למה כתב רבינו ז"ל גבי מכשף הטעם שאינו לוקה מפני שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד תיפוק ליה דהוי לאו שאין בו מעשה ולמה ליה לתת טעם מפני שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. וכבר עמד על זה הרב בית יוסף בסי' קע"ט ותירץ שם שמה שכתב רבינו למטה לוקה מרדות ואינו לוקה משום לאו דמכשף אבל משום לאו דמעונן ודאי דלוקה, ומ"מ קשה שכתב לוקה מרדות כיון דסוף סוף לקי מלקות מדאורייתא משום לאו דמעונן. והרב מהר"י קולון בשורש ע"ו עמד על קושיא זו ג"כ ותירץ תירוץ דחוק. ולי הצעיר נראה לתרץ דודאי דהאוחז את העינים עשה מעשה אבל יש אוחז את העינים כענין מעונן ויש אוחז את העינים כענין מכשף דמי שעושה כמו שעושה המעונן שאומר אני אראה אותך בפס יד דברים העתידים לבא עליך ועשה שזה הוא ענין המעונן שאומר דברים העתידים כמו באיצטגנינות כדכתב הרב ז"ל. ועל דא ודאי דלקי משום לא תעוננו שהרי עשה מעשה אבל אוחז את העינים בענין כישוף שהוא שמראה שלוקט ואינו לוקט שאין זה דבר מעונן אלא מענין מכשף הוא אע"פ שעושה מעשה ודאי דלא לקי וזה דמשום מעונן לא לקי דלא הוי מענייני ומשום מכשף לא לקי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו. זה נ"ל ליישב דברי רבינו ז"ל:

הלכה יא

מי שנשכו עקרב וכו'. כל זה ביאר גם כן הרב בית יוסף יפה בסימן קע"ט ע"ש:

הלכה יב

לא די להן שהם בכלל מנחשים וכו'. וא"ת אמאי הוי בכלל מנחשים הא כבר כתב למעלה שמי שנשכו עקרב מותר ללחוש מפני שהוא מסוכן. ונראה דה"ק התם ודאי אע"פ שהוא מנחש התירוהו משום סכנה אבל הכא משום שהוא פסוק של תורה לא התירוהו ולא די דקאי איסורא דמנחש בדוכתיה אלא שהוא כופר בתורה וכו'. וכל שאר הדברים עד סוף הפרק מבוארים בפ' ארבע מיתות (סנהדרין ס"ה.):

פרק יב

הלכה א

אין מגלחין פאתי הראש כו'. עיין בסי' קפ"א ביורה דעה בבית יוסף שתירץ מה שהשיג עליו הטור ז"ל:

אבל איש המתגלח וכו'. בפרק בתרא דמכות (דף כ') אמרו אחד המקיף ואחד הניקף לוקה ואוקמה רב אשי דמסייע לדברי הכל וטעמו דאל"כ הוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו מ"מ אע"פ שאין לוקין איסורא דלאו איכא וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות, וזהו שכתב **רבינו אינו לוקה** כלומר מלקות ליכא אבל איסורא דלאו איכא:

הלכה ב

האשה שגלחה וכו'. עיין בהרב ב"י שביאר דברי רבינו יפה.

ומה שאמר לפיכך העבדים וכו'. הוציא רבינו ז"ל זה מהסברא דכיון דאשה לא אימעיט אלא מפני שאין לה זקן ממילא דעבד דיש לו זקן חייב ואע"ג דבפ"ק דקדושין [ל"ה:] איכא בגמרא ואי בעית אימא אשה אימעיט מזקנך וכו' וא"כ לפי טעם זה ה"ה עבד דאיתקש לאשה בכ"מ ומ"מ תפס רבינו כלישנא קמא לחומרא:

הלכה ג

וכל מצות עשה וכו'. משנה בפ"ק דקדושין (דף כ"ט:) עוד אמרו שם בגמרא וכל מ"ע שאין הזמן גרמא נשים חייבות ולא כתבו כאן רבינו ולא ידעתי למה ואולי ביארו במקום אחר x:

חוץ מקידוש היום וכו'. יש ספרים שכתוב בדברי רבינו חוץ מקידוש שבת ויום טוב ויש ספרים שאין כתוב בדברי רבינו ז"ל שבת ויום טוב אלא חוץ מקידוש היום וכן נראה לי עיקר דקידוש יו"ט אינו מן התורה כמו שכתב הרב המגיד בסוף הלכות שבת, ודע

שאין קידוש יו"ט דבר תורה וכי תימא דביו"ט לא קאי אקידוש אלא אמלאכה הא לא תעשה היא ונשים חייבות ואע"ג דאית בה נמי עשה מ"מ למה לי למכתב חוץ מיו"ט כיון דמטעמא דלא תעשה הם חייבות בהם לכן העיקר הוא דלא גרסינן בדברי רבינו ויום טוב:

הלכה ה

אע"פ שהאשה מותרת לגלח וכו' אסורה לגלח פאת ראש האיש. כלומר איסורא מיהא איכא אבל לא מלקות שכבר כתב הוא עצמו למעלה האשה שגלחה פאת ראש האיש פטורה וכן כתב הראב"ד ז"ל בהשגות:

הלכה ו

ושמענו מזקנינו וכו'. עיין שם בבית יוסף שביאר יפה דברי רבינו ז"ל:

הלכה ז

וחמש פאות יש בו לחי העליון ולחי התחתון וכו'. נראה שהוא מפרש החמש פאות בזה האופן. אחת ממקום שמתחיל לחי התחתון ואחרת כנגדו למעלה מקום שמתחיל העליון וכן בשמאל הכי, והאחת מה שנתלה מן הזקן הרי שם ה' וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה. אבל רש"י ז"ל לא פירש כן ולא שום אחד משאר המפרשים:

הלכה ח

השפה מותר לגלחו בתער וכו'. גם זה ביאר הרב ב"י ביו"ד בסי' הנזכר:

הלכה י

לא תעדה וכו'. גם זה ביאר בסימן קפ"ב ע"ש:

הלכה יא

כתובת קעקע. משנה בסוף מכות (דף כ"א.) ופסק כרבנן ודלא כרבי שמעון:

הלכה יב

השורט שריטה וכו'. שם ופסק כר' יוסי דנימוקו עמו. ועוד מהטעמים שכתב הרב"י שם:

הלכה יג

גדידה ושריטה אחת היא וכו'. זהו כר' יוסי שם (דף כ"א.) וא"ת א"כ אמאי לא קאמר דהשורט על המת לוקה שתים אחת משום שריטה ואחת משום גדידה כיון דאחת היא והוא לא כתב אלא לוקה סתם דמשמע חדא. וי"ל דרבינו אזיל לשיטתיה שאמר במנין המצות דאין רבוי המלקיות בעבור הלאוין אלא איכא שהלאוין מאיסורים מוחלקים כגון אכל פוטיתא לוקה ארבע שהן איסורים מחולקים אבל היכא שהאיסור הוא אחד אין

רבוי הלאוין עושה רבוי מלקיות ומכ"מ עובר בשני לאוין. וכבר ביאר רבינו ז"ל שעובר בשני לאוין באומרו גדידה ושריטה אחת היא דמשמע שעובר בשתיהם:

הלכה יד

ובכלל אזהרה זו וכו'. זו דבר תימה דבגמרא דיבמות פרק ט"ו נשים (יבמות דף י"ג:) אסיקנא כההיא שמעתתא דעשו בית שמאי כדבריהם דלמאן דאמר עשו כי אמרינן לא תתגודדו הני מילי בית דין אחד בעיר אחת אבל שני בתי דינין בשתי עיירות לית לן בה. וסברא שהזכיר כאן רבינו ז"ל היא סברא דאביי אליבא דמ"ד שדחו בגמרא. ואפשר היה לומר דרבינו פסק כמאן דאמר לא עשו דהיינו רב לגבי שמואל דהלכתא כותיה באיסורי. ומה שחלק בין שני בתי דינין בעיר אחת הוא משום דאפילו למ"ד לא עשו צריך לומר לדידיה דוקא שני בתי דינין בעיר אחת אסור אבל שתי בתי דינין בשתי עיירות מותר כדי לתרץ ההיא דמגילה דהקשו תנן התם מגילה נקראת וכו' והתם הוי כשני בתי דינין בשתי עיירות דלא היו מתכנסים אלא בעירם כמו שפירש שם התוספות בשם ה"ר חיים וכן מפרש רבינו ז"ל בהלכות מגילה כמו שביארתי אני שם בביאורי לאותם ההלכות. ועוד דבשני בתי דינין בשתי עיירות ודאי דמותר משום ההיא דמייתי התם ת"ש במקומו של ר' אליעזר וכו' ואמרו שם דילמא מקומות שאני משמע דבשני מקומות מותר לכ"ע ודאי ובכי הא הוה א"ש דאתי אפילו כרבא דרבא לא אמר בגמרא דשני בתי דינין בשתי עיירות לית לן בה אלא למאן דאמר עשו משום דב"ש וב"ה שני בתי דינין בעיר אחת הוא כמבואר שם אבל למאן דאמר לא עשו ודאי דאפילו שני בתי דינין בעיר אחת אסור. אבל א"א לומר כן משום דבסוף ההיא סוגיא אמרו ת"ש בימי ר' דוסא בן הרכינס הותרו צרות הבת לאחין שמע מינה עשו שמע מינה, וא"כ כיון דבסוגיא אסיקו כך לא היה לו לרבינו למפסק דלא כסוגיין ואע"ג דיש לדחות ההיא ראיה דדילמא הותרו אבל לא עלה בידם לעשות שהרי מבואר לקמן בההיא ברייתא דר' דוסא אמר להם שהוא לא התירם מכל מקום כיון דבגמרא אסיקו עשו לא הוה ליה לרבינו למפסק דלא כסוגיין. והרב מהר"ר דוד הכהן ז"ל בפסקיו בבית י"ג עמד על זה וכתב דרבינו פסק כרב. ומה שאמר שלא יעשו שני בתי דינין ר"ל ב"ד אחד פלג מורים כחד ופלג מורים כחד דנראין כשני בתי דינין, והוא דוחק גדול וצ"ע:

הלכה טו

הקורח קרחה על המת וכו'. כל הדברים האלו נתבארו בפ' בתרא דמסכת מכות (דף כ"א): **סליקו להו הלכות עבודת כוכבים וחוקותיהם**